

MUSEÍON

INFORMATOR MUZEUM ZIEMI LUBUSKIEJ W ZIELONEJ GÓRZE

NR 43

ISSN 1506-6193

LISTOPAD 2019

W numerze:

- A. Cincio – Nowy nabytek Muzeum
- J. Gernat – *Józef Burlewicz. W 80. rocznicę urodzin*
- I. Myszkiewicz – *UTRACONE W TŁUMACZENIU – zapomniane miejsca Ziemi Lubuskiej w fotografii Adama Sowy*
- I. Myszkiewicz - *Galeria Twórców Galera –XX lat rejsu*
- G. Wanatko – Jubileusz 100. rocznicy odzyskania niepodległości
- A. Błażyńska – *Przestrzeń i czas w malarskim przekazie historii*
- I. Korniluk – *Wielkopoleanie ku niepodległej – w stulecie zwycięskiego powstania 1918-1919*
- A. Błażyńska – *Diament Lubuskiej Turystyki dla Muzeum*
- A. Maksymowicz – *Wystawa Obcy w swoim domu. O wykorzenieniu i utracie ojczyzny na przykładzie Śląska*
- U. Rogowska – *Ferie zimowe w Muzeum Ziemi Lubuskiej*
- I. Korniluk – *Hegemonia ZASTALU w Zielonej Górze. Dzieje Zaodrzańskich Zakładów Przemysłu Metalowego ZASTAL 1945-1991*
- J. Gernat – *Zielonogórskie podwórka. Agnieszka Kujawa-Bartosik. Akwarele*
- L. Kania – *Przypomnienie Kajetana Sosnowskiego*
- I. Myszkiewicz – *Nieznane twarze Zielonej Góry*
- A. Cincio – *Podziemne miasto. Piwnice winiarskie Zielonej Góry*
- L. Dzieżyc – *W blasku secesyjnego szkła. Wystawa ze zbiorów Muzeum Karconoskiego w Jeleniej Górze*
- L. Kania – *Rekwizytorium*
- A. Błażyńska – *MAGYAR ÉJSZAKA A MÚZEUMBAN* czyli **WĘGIERSKA NOC W MUZEUM**
- A. Polak-Woźniak – *Hungarikum – sztuka ludowa MATYÓ*
- A. Polak-Woźniak – *Premiera książki Zofii Mąkosy*
- U. Rogowska – *Kąkole, bławatki i maki...*
- L. Dzieżyc – *Nowy kształt Sali Zegarowej*
- A. Zawadzka-Dziuda – *100-lecie powołania Polskiej Policji*
- A. Maksymowicz – *Dwa lata w podróży po Polsce – 20 przystanków naszej wystawy*
- A. Maksymowicz – *Z pamiętnika podróżnika – przyjemny chłód słonecznych wysp*
- I. Korniluk – *Zaduszki 2018*
- E. Jakubaszek (1929-2019)
- A. Cincio – *Zbigniew Horbowy Honorowym Obywatelem Kargowej*
- L. Dzieżyc – *Sprawozdanie z działalności Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze za 2018 rok*
- U. Rogowska – *Z życia Muzeum – ważniejsze wydarzenia październik 2018 – sierpień 2019*

Projekt plakatu Igor Myszkiewicz

NOWY NABYTEK MUZEUM

Zbiory Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze wzbogaciły się niedawno o zegar kominkowy z motywem winiarskim, stworzony w końcu XIX w. w wytwórni zegarów Samuel Marti & Cie. Obudowa wykonana została ze stopu metali malowanego na złoto, miejscami widoczne są ślady pierwotnego złocenia. Zegar ma wymiary 39x38x15 cm. Mechanizm o naciągu sprężynowym z regulatorem wahadłowym, systemem bicia godzin i półgodzin nosi sygnaturę: Z & Cie Paris; Medaille de Bronze S. Marti et Cie; 4608.

Obudowę zegara stanowi kompozycja rzeźbiarska o charakterze rodzajowym, w której centrum znajduje się okrągła tarcza zegarowa ujęta ozdobną ramą przypominającą beczkę. Na beczce przysiadł młody szlachcic w XVIII-wiecznym stroju. W uniesionej prawej dłoni dzierży kielich w geście toastu, lewą wprawia w ruch usytuowaną za nim (z boku tarczy zegarowej) prasę winiarską. Po przeciwnej stronie, u stóp młodzieńca widoczny jest krzew winny. Całość kompozycji wspiera się na ozdobnym postumencie o formie pseudobarokowej. Centralnym elementem dekoracji postumentu są „panoplia” winiarskie, pośród których rozpoznać można narzędzia winogradników, takie jak sekator, kilof, łopata itp. Przedstawienia tego dopełniają po bokach ażurowe ornamenty akantowe, woluty i motywy roślinne.

Samuel Marti urodził się 20 września 1811 roku w Langenthal w kantonie berneńskim. W 1830 roku osiedlił się w Montbéliard we wschodniej Francji, gdzie w 1832 wraz z dwoma współnikami założył fabrykę produkującą zegary wahadłowe. Od 1841 był jedynym właścicielem firmy S. Marti & Cie. Wytwórnia ta zdobyła szereg złotych, srebrnych i brązowych medali na wystawach w Paryżu. W 1863 roku rozpoczęła współpracę w zakresie dystrybucji ze znanymi manufakturami zegarów: Japy Frères & Cie i A. Roux & Cie. Samuel Marti w 1851 roku ożenił się z Camille Adele Masson. Z małżeństwa narodziło się czworo dzieci: Camille Emilie, Louise Amélie i bliźnięta Samuel Augustus i Emilie Suzanne (1864). Marti zmarł w 1869 roku w Montbéliard. Spadkobiercą został jedyny syn, który firmą kierował od około 1890 roku. Samuel Marti junior był szanowanym obywatelem miasta, w latach 1896-1897 był merem Montbéliard.

Zegar został nabyty w Domu Aukcyjnym Ostoya, jest eksponowany w Muzeum Wina.

Jacek Gernat

Józef Burlewicz. W 80. rocznicę urodzin

Józef Burlewicz podczas wernisażu w MZL

Blisko 80 obrazów ze zbiorów publicznych i prywatnych na wystawie w Muzeum Ziemi Lubuskiej uświetniło jubileusz 80. urodzin Józefa Burlewicza, jednej z czołowych postaci zielonogórskiego środowiska plastycznego. Otwarta w dniu urodzin artysty – 24 października 2018 – ekspozycja zgromadziła tłumy miłośników talentu twórcy określonego przez krytykę mianem „artysty złych przeczuć”. Malarz i grafik Józef Burlewicz zaistniał bowiem w świadomości odbiorców szczególnie jako autor niepokojących, surrealistycznych wizji malarskich, które silnie zapadały w pamięć szerokiej publiczności, tłumnie odwiedzającej jego Galerię Autorską (1978-1990) w Muzeum Ziemi Lubuskiej. W dużej mierze za sprawą tamtej ekspozycji artysta traktowany był jako wyraziciel niezależnej myśli w postawach twórczych, zarazem jako swoisty „prorok współczesności” w okresie schyłkowego PRL-u. Jednakże surrealizm to tylko jedna z odsłon wszechstronnego dorobku twórczego Burlewicza, którego od początku cechuje różnorodność artystycznych poszukiwań i inspiracji, począwszy od postimpresjonizmu, ekspresjonizmu, motywów bliskich abstrakcji, malarstwa materii, poprzez surrealizm i werystyczną wręcz figurację,

po fascynację naturą i krajobrazem oraz sztukę religijną. Ta różnorodność stała się ideą przewodnią wystawy, w swoim założeniu ukazującej drogi twórcze malarza i artystyczne problemy, z jakimi zmagął się na przestrzeni ostatnich pięciu dekad. Nakreśliłmy je pokrótce.

Zacznijmy od początków, które zdeterminowały studia malarskie na krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych (1957-1963) pod kierunkiem prof. Hanny Rudzkiej-Cybisowej, jednej z czołowych przedstawicielek koloryzmu w malarstwie polskim, stąd wczesne prace Józefa Burlewicza zdominował wpływ malarstwa postimpresjonistycznego, widoczny zwłaszcza w pracy dyplomowej *Studium aktów* (1963). Syntetyczny wizerunek dwóch nagich modelek, nakreślonych gwałtownymi pociągnięciami pędzla, ujawnia również pierwiastek ekspresjonizmu oraz wpływ kubistycznego malarstwa Tadeusza Makowskiego. Jeszcze bardziej jest on czytelny w *Koncertcie* i polega na sprowadzeniu sylwetek trzech dziecięcych muzykantów do bryłowych prostopadłościanów, kół, trójkątów oraz linii prostych. Ekspresję przedstawienia wzmagają syntetyczne rysy twarzy oraz migotliwa, a równocześnie „zbrudzona” kolorystyka, bliska zarówno koloryzmowi, jak i malarstwu materii.

Fragment wystawy

Już w roku ukończenia studiów Burlewicz rozpoczyna cykl *Ptaków* odzwierciedlający egzystencjalne refleksje i wewnętrzne rozterki autora, który sam pisał: *Jestem całe życie przywiązany do ziemi. Jestem przykuty całym szeregiem zależności, układów. Nie ma z tego wyjścia. Nie ma odwrotu. Może być tylko akceptacja. Trudno mi się z tym pogodzić. Ale potrafię zachować łagodną rezygnację. Trzykrotnie podejmowałem ten temat. Wyobraziłem sobie, że wielu z nas żyje jak ptaki. Możemy odlecieć, ale praktyka życiowa wskazuje, że jest to niemożliwe.* Już w tych wczesnych pracach twórca eksperymentował z formą, niejednokrotnie zbliżając się do abstrakcji, co zauważalne jest w płótnie z roku

1963, na którym ptasi „potwór” zdaje się atakować zarysy miasta, niemal całkowicie sprowadzone do abstrakcyjnego ornamentu. Bliskie abstrakcji są również malowane w latach 60. XX wieku obrazy olejne, w szczególności dzieła z cyklu *Pompea*, które nawiązując do niszczycielskiego kataklizmu, jaki nawiedził antyczne miasto, wedle założeń autora były wizją zagrożeń współczesnego świata, m.in. zagłady atomowej. Syntetyczny, silnie fakturalny obraz rzymskiego miasta po apokalipsie, nakreślony za pomocą układów form geometrycznych i szerokich pociągnięć pędzla ilustruje ówczesne poszukiwania formalne twórcy w duchu malarstwa materii.

Równoległe do eksperymentów z abstrakcją Burlewicz konsekwentnie rozwija figuratywny nurt swojej twórczości, zainicjowany jeszcze w okresie nauki w Akademii pracami na papierze w formie wizerunków portretowych, grafik bądź rysunkowych studiów postaci ludzkiej. W ramach tej konwencji od 1963 roku artysta zaczyna realizować wizerunki Chrystusa. *Malowałem cały cykl Chrystusów Udręczonych wiecznym krzyżowaniem. Mieli różne twarze. Jeden z nich jest na przykład portretem Ojca Kolbe. Czy cały Oświęcim, Majdanek, Dachau to nie jest droga, którą wyznaczyły krzyże? To są czasy tak tragiczne, że brak symbolu, aby ogrom tych nieszczęść wyrazić. Dramaty istnieją nadal i także w naszych czasach mają wymiar antycznej tragedii* – pisał. W poszukiwaniu artystycznej formy odpowiedniej do tak założonego przesłania Burlewicz zwrócił się ku ekspresjonizmowi, w szczególności religijnemu malarstwu Georgesa Rouaulta, czego dobitnym wyrazem jest shieratyzowany, a zarazem ekspresyjny gwasz zatytułowany *Ecce homo* (1963). W kolejnych rysunkowych i graficznych przedstawieniach Chrystusa podąża Burlewicz w kierunku jeszcze większej syntezy, bliskiej formie ludowych świętków, zarazem silnie akcentuje dramat cierpienia Boga-człowieka.

Odmienne charakter mają malowane na przełomie lat 60. i 70. XX wieku obrazy z cyklu *Ziemia*, które wyróżnia napięcie pomiędzy impastowym malarstwem materii a drobniawą figuracją. Są to wielkoformatowe płótna wyobrażające Ziemię z perspektywy uniwersum, w stanie katastrofy naturalnej (kratery wulkaniczne, krajobrazy pustki), bądź też zagrożenia ostateczną apokalipsą. Motywem szczególnie zapadającym w pamięć są wyolbrzymione, „niszczycielskie” krople wody, „zatrzymane” przez artystę w momencie opadania na ziemię, na chwilę przed nastaniem katastrofy. *Pragnąłem tę chwilę zatrzymać w locie i przykuć do mego losu. Droga tych życiodajnych i niszczących kropeł jak droga komety jest raz na zawsze wytyczona. Nikt z nas nie może zmienić jej toru. Ja tego dokonałem. Zatrzymałem tę chwilę w połowie drogi. Los jest nadal przesądzony lecz czas przestał działać. Pozostała przestrzeń w której rozpinamy ramiona jak na krzyżu. [...] Nic nie znaczymy w tym wielkim dramacie kosmosu, którego jesteśmy tylko niedostrzegalną drobiną.* Późniejsze wersje *Ziemi* powstają przez całą dekadę lat 70., najbardziej płodny okres w artystycznej karierze malarza. Formę tych płócien, podobnie jak i większości powstałych wówczas prac (olejów i dziesiątków pasteli) determinuje figuracja i surrealistyczny język obrazowania z nadrzędną rolą symbolu. Wówczas powstają najsilnie

zapadające w pamięci odbiorców katastroficzne wizje wydłubionych pejzaży z osamotnionymi sylwetkami martwych drzew, porzuconych drabin, pękających posągów na tle rozległych przestrzeni, wizje świata ludzkiej kultury w stanie atrofii i schyłku. Pośród powstałych wówczas dzieł Burlewicza wymienić należy przede wszystkim obrazy *Zmierzch* i *Wytrwać* (1976). O tym ostatnim pisał autor: *Myszę, że wymalowałem kiedyś temat przemijania. Człowiek wyrzeźbił posąg. Posłużyłem się tutaj „Dawidem” Michała Anioła wykuwanym z jednolitego bloku. Dzieło nie jest skończone, a już to czego dokonano, czas zaczyna niszczyć. Proces destrukcji następuje w momencie tworzenia. Nikt nie jest w stanie go zatrzymać. Człowiek też przemija.*

W późnym okresie dramatyczna treść dzieł artysty ulega wyraźnemu uspokojeniu. Malarz zaczyna tworzyć wyciszone krajobrazy natury, pozbawione wyraźnej symboliki, które w malarski sposób demonstrują urodę otaczającego świata – w pierwszym rzędzie przyrodę okolic Gryżyny, gdzie mieszka od 1983 roku – oraz więź łączącą człowieka z naturą i jej porządkiem. W ostatnich latach artysta podjął dialog ze swoim dotychczasowym dorobkiem, powracając do najbardziej charakterystycznych motywów (surrealistyczne krajobrazy, posągi, krucyfiksy). Do głosu dochodzi coraz silniej wiara i religijność artysty; tworzy szereg obrazów i rysunków „pobożnych” z wizerunkami adorowanego przez wiernych krzyża bądź kapliczki. W pracach tych wcześniejszy dramatyzm wizji ustępuje miejsca żywej, pogodnej kolorystyce oraz pełnemu wiary i nadziei przesłaniu spraw ostatecznych.

Józef Burlewicz oraz kuratorzy wystawy
Leszek Kania i Jacek Gernat

Naszkiecowana panorama twórczości Józefa Burlewicza znalazła odzwierciedlenie w muzealnej ekspozycji. Kuratorzy zaproponowali bowiem nie tyle układ chronologiczny prac, ile problemowy, mający na celu ukazanie zasadniczych motywów, które przewijają się i nurtują malarza przez cały okres jego artystycznej aktywności, poczynając od studenckich juweniliów po obrazy najnowsze, zabrane na wystawę nieomal „spod pędzla” wciąż pełnego twórczego wigoru mistrza.

Tytuł: *Józef Burlewicz. W 80. rocznicę urodzin*
Czas trwania: 24 X 2018 – 31 III 2019
Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze
Kuratorzy: Leszek Kania, Jacek Gernat

Igor Myszkiewicz

UTRACONE W TŁUMACZENIU – zapomniane miejsca Ziemi Lubuskiej w fotografii Adama Sowy

Adam Sowa na wystawie w MZL

3 października 2018 roku w naszym Muzeum odbyło się otwarcie wystawy *UTRACONE W TŁUMACZENIU – zapomniane miejsca Ziemi Lubuskiej w fotografii Adama Sowy*. Ekspozycja zorganizowana została pod egidą Galerii Twórców Galera i we współpracy z Zielonogórskim Klubem Fantastyki Ad Astra oraz Stowarzyszeniem Forum Art. Złożyły się na nią fotografie będące swego rodzaju artystyczną dokumentacją zapomnianych, głównie przemysłowych, zabytków naszego regionu.

Fotografie Adama Sowy są zapisem podróży w miejsca, które znalazły się poza mapą naszej teraźniejszości i pamięci, miejsca należące do innych porządków i czasów. Obiekty przemysłowe, wojskowe, czasem pałace i dwory, dla których po zmianie granicy lub epoki, politycznych albo ekonomicznych uwarunkowań, jakby zabrakło miejsca w nowej rzeczywistości; powoli zanikają poddając się erozji, w sensie dosłownym i symbolicznym, utracone w tłumaczeniu z dnia wczorajszego na dzień dzisiejszy.

Sam artysta o sobie i swoich poszukiwaniach mówi tak: *Rocznik '71, urodzony w Katowicach, od trzech lat mieszkam w Zielonej Górze. Po ukończeniu technikum skierowałem się w stronę tematyki reklamy i grafiki komputerowej, a w tle pojawiła się fotografia, dochodząc coraz wyraźniej do głosu. Podstawową funkcją fotografii jest dla mnie zachowanie chwili – w kontekście zachodzących bez przerwy zmian – np. architektonicznych i przemysłowych. Czasem można mnie spotkać na ulicy, gdzie staram się też tropić zaskakujące sytuacje. Aktualnie prowadzę obserwacje z Zielonej Góry, pozostając jednak w stałym kontakcie z rodzinnym Śląskiem. Często spoglądam przez obiektyw znacznie powyżej powierzchni ziemi – lotnictwo jest ze mną od dziecka... ale to już zupełnie inny temat.*

Gdy tylko trafi się możliwość zwiedzam opuszczone obiekty – najchętniej wojskowe lub przemysłowe. Ilość

miejsz tego typu w okolicach Zielonej Góry przeszła moje najśmielsze oczekiwania... Przypadkiem, który doprowadził do tej wystawy było nawiązanie współpracy z wydawnictwem tworzącym przewodniki dla ludzi o podobnych zamiłowaniach, w konsekwencji czego zostałem współautorem trzech tomów poświęconych województwu lubuskiemu. Wymusiło to intensyfikację wyjazdów, próbę zapanowania nad chaosem informacyjnym i własnym oraz konieczność dokładniejszego poznania historii opisywanych obiektów, jak i całego regionu. Siłą rzeczy, jest to wciąż wiedza bardzo powierzchowna, ale wciąż staram się ją pogłębiać...

Posiadając już pewien zbiór fotografii zauważyłem w nich baśniowy, odrealniony klimat, będący wynikiem odzyskiwania przez naturę miejsc niegdyś jej wydartych, wrażenie opuszczenia, pustki, przywodzące na myśl fantastyczne, postapokaliptyczne krajobrazy... Równie ważna jest i druga emocja, czyli uczucie, które zazwyczaj towarzyszy mi w podróżach: głęboki żal spowodowany świadomością stopniowego znikania, także z ludzkiej pamięci, wspaniałych zabytków, niejednokrotnie unikających w skali Europy, w tym szczególnie niedocenianych u nas zabytków techniki.

Fabryka tektury w Żarkach Wielkich

Wystawa zorganizowana została pod egidą Galerii Twórców Galera i we współpracy z Zielonogórskim Klubem Fantastyki Ad Astra oraz Stowarzyszeniem Forum Art.

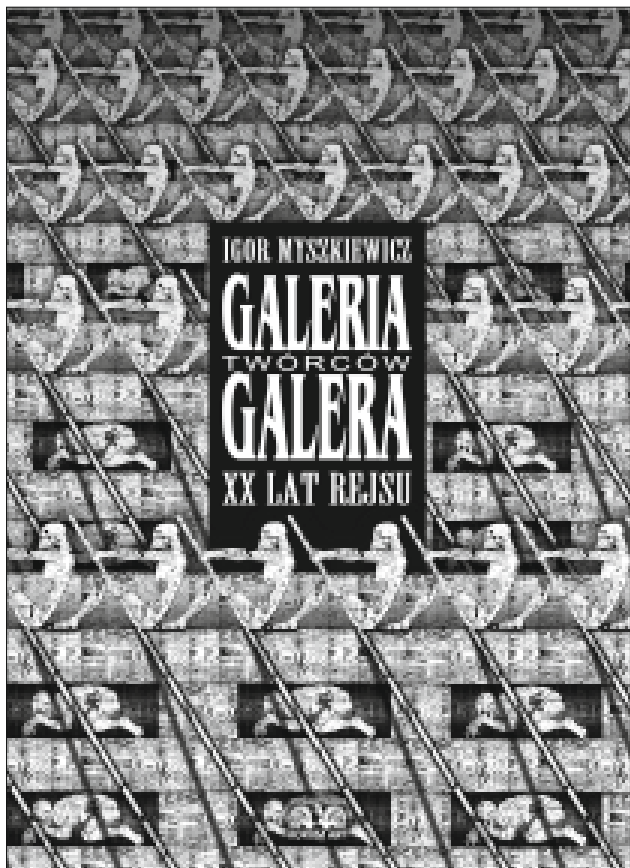
Tytuł: *UTRACONE W TŁUMACZENIU – zapomniane miejsca Ziemi Lubuskiej w fotografii Adama Sowy*

Czas trwania: 3 X – 18 XI 2018

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Galeria Twórców Galera

Kurator: Igor Myszkiewicz

Igor Myszkiewicz

Galeria Twórców Galera – XX lat rejsu

Igor Myszkiewicz, „Galeria Twórców Galera – XX lat rejsu”, 2017

5 grudnia 2018 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze odbyła się premiera mojej książki „Galeria Twórców Galera – XX lat rejsu”, wydarzenie niezwykle ważne dla mnie także w wymiarze osobistym, w jakiś sposób podsumowujące ponad dwie dekady mojej działalności kulturalnej i animatorskiej.

Galeria Twórców Galera powstała w 1997 roku z inicjatywy grupy studentów IV roku Instytutu Sztuki i Kultury Plastycznej (obecnie Instytut Sztuk Wizualnych UZ). Początkowo była to inicjatywa mająca na celu szeroko pojętą prezentację twórczości samych studentów Instytutu, potem formuła poszerzyła się. Z Galerii Studenckiej Galera stała się Galerią Twórców Galera, konwencja stała się bardziej otwarta, choć twórczość studencka i młoda sztuka nadal stanowiły główny nurt działalności. Zmieniały się też miejsca prezentacji – wystawy odbywały się początkowo w korytarzach Instytutu, następnie w klubie studenckim Dziupla, w Cafe Borgia, na poddaszu Domu Kultury KOLEJARZ, w Klubie Muzyczno-Artystycznym 4 Róże dla Lucienne, siedzibie Radia Zachód, epizodycznie w Galerii Pro Arte Okręgu Zielonogórskiego ZPAP. Kolejnymi portami stały się Piekarnia Cichej Kobiety (ul. Fabryczna

13 w Zielonej Górze) i Krzywy Komin (ul. Fabryczna 13b w Zielonej Górze). Od roku 2008 wystawy Galery odbywają się już w Muzeum Ziemi Lubuskiej.

Wystawy w Muzeum, w odróżnieniu do naszych pozostałych prezentacji realizujących otwarty, poszukujący program, składają się na autorski cykl kuratorski skoncentrowany na sztuce współczesnej, właściwie na jej manowcach, poboczach... Konstruując program muzealnej Galery postanowiłem skupić się nie na głównym nurcie sztuki nowoczesnej, lecz na jego mniej oświetlonych odnogach – stąd rysunek satyryczny, ilustracja, komiks, malarstwo cyfrowe, sztuka fantastyczna, a także pokazywać poprzez konkretne prezentacje pewne zjawiska kultury popularnej. Drugim nurtem wystaw muzealnej Galery stały się wątki lokalnej tożsamości i historii, tu przytoczyć możemy prezentacje związane z naszym środowiskiem kabaretowym, sceną muzyki alternatywnej, motywów architektonicznych czy fenomenem zielonogórskich bachusików.

Fragment wystawy

Wydana przez Stowarzyszenie Forum Art publikacja, poprzez historię Galery opowiada również o czymś szerszym, o zmianie, jaka dokonywała się przez ostatnie dwie dekady w krajobrazie kulturalnym naszego miasta. O zmianie, której częścią byliśmy.

Premierze książki towarzyszyła prezentacja filmowa oraz wystawa, nie była ona jednak klasyczną dokumentalną „planszówką”, lecz opowiadała o Galerze językiem fantastyki.

Tytuł: *Galeria Twórców Galera – XX lat rejsu*

Czas trwania: 5 XII 2018 – 27 I 2019

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Galeria Twórców Galera.

Kurator: Igor Myszkiewicz

Grzegorz Wanatko

Jubileusz 100. rocznicy odzyskania niepodległości

Wernisaż wystaw, od lewej: Leszek Kania, dr Włodzimierz Kwaśniewicz, Paweł Komorowski

Rok 2018 w Polsce obchodzony był w blasku setnej rocznicy odzyskania niepodległości. Szereg placówek kulturalnych upamiętniło to wydarzenie organizując wiele rozmaitych uroczystości. W ten krąg weszło Muzeum Ziemi Lubuskiej zapraszając na dwie tematyczne wystawy znakomicie wpisujące się w jubileusz niepodległości naszego państwa.

9 listopada nastąpiło otwarcie wystawy *Szable i pałasze żołnierza polskiego 1794-1918*. Szable to długa broń z jednosieczną, wygiętą głownią, natomiast pałasze reprezentuje broń z prostą, długą i szeroką z jedno- lub obosieczną głownią. Zaprezentowane obiekty pochodzą ze zbiorów Pawła Komorowskiego – wielkopolskiego kolekcjonera i miłośnika historii wojskowości, zawodowo związanego z leśnictwem. Na ekspozycji przedstawiono 30 sztuk dawnej białej broni, tak zakorzenionej w naszej historii. W tej grupie wydzielono pałasze oraz szable, które zdecydowanie przeważały ilościowo wśród prezentowanych muzealiów. Wystawa ukazywała broń polską, francuską, pruską, austriacką i rosyjską. Mimo

swojego zagranicznego rodowodu, wszystkie ukazane typy broni używane były przez polskich żołnierzy. Broń biała w czasach zaborów stanowiła niezwykle popularny oręż. Niestety, do naszych czasów przetrwała niewielka ilość egzemplarzy. Prezentowane na wystawie obiekty ukazywały różnorodność form i wzorów szabel używanych przez Polaków. Ekspozycja została wzbogacona o ciekawą ikonografię, na której można było podziwiać broń na żołnierskim wyposażeniu w różnych okresach. Wielką atrakcją dla gości była gawęda znakomitego bronioznawcy dr. Włodzimierza Kwaśniewicza na temat dziejów polskiej szabli.

Drugim akcentem upamiętniającym odzyskanie niepodległości była wystawa *Józef Piłsudski w ikonografii* ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Toruniu. Osoba Józefa Piłsudskiego zapisała się na zawsze w annałach polskiej historii. Oprócz doniosłej roli w dziejach wojskowości i polityce, postać Komendanta była źródłem inspiracji i fascynacji wielu artystów. Nie dziwi zatem bogactwo jego wizerunków z okresu międzywojnia. Na wystawie zaprezentowano całe spektrum ikonograficzne postaci Marszałka, zaczynając od rzeźb poprzez litografię, plakaty, obrazy czy drzeworyty. Najwięcej było fotografii ukazujących Piłsudskiego podczas codziennej pracy i wypełniania obowiązków, spotkań czy uroczystości wojskowych. Nie brakowało także prywatnych zdjęć ukazujących Marszałka z rodziną. Osobnym zbiorem były przedstawienia Naczelnika uwiecznione na numizmatach i medalach.

Tytuł: *Szable i pałasze żołnierza polskiego 1794-1918* ze zbiorów Pawła Komorowskiego

Tytuł: *Józef Piłsudski w ikonografii* – ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Toruniu

Czas trwania: 9 XI 2018 – 14 I 2019

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: dr Izabela Korniluk

Fragmety ekspozycji w MZL

Alicja Błażyńska

Przestrzeń i czas w malarskim przekazie historii

21 listopada 2018 roku nastąpiło otwarcie wystawy Izabeli Rudzkiej pt. *Przestrzeń i czas w malarskim przekazie historii*. Ekspozycja przygotowana została w ramach wielowymiarowego projektu artystyczno-naukowego związanego z obchodami 100-lecia Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 – zwycięskiego zrywu narodo-wo-wyzwoleńczego.

Projekt realizowany przez Artystkę zakładał namalowanie sześciu obrazów w oparciu o retrospekcję i porównanie aktualnego pejzażu miejsc z ich powstańczym kontekstem. Inspiracjami historycznymi i wizualnymi były miejsca związane ze starciami zbrojnymi podczas Powstania Wielkopolskiego: Anastazewo – potyczka 28 grudnia 1918, Nowe Kramsko – bitwa 2-3 lutego 1919, Rawicz – walki 17 stycznia 1919, Poznań – lotnisko Ławica – bitwa 6 stycznia 1919, Zdziechowa – bitwa 30-31 grudnia 1918, Żnin – walki 11-12 stycznia 1919. Izabela Rudzka odwiedziła wybrane miejsca, dokumentując ich aktualną topografię, szukając i rejestrując ślady historii. Materiały zebrane z tych podróży posłużyły do powstania multiprzestrzennego i kolorystycznego przekazu artystycznego z zastosowaniem autorskiej techniki malarstwa strukturalnego oraz zabiegów optycznej transparentności w połączeniu z ikonografią powstańczą i technikami graffiti.

W zielonogórskim Muzeum pokazany został fragment projektu odnoszący się do pejzażu i bitwy o Nowe Kramsko, która miała miejsce w dniach 2-3 lutego 1919 roku. I choć pierwotnie założeniem Artystki było stworzenie tylko jednej pracy poświęconej temu wydarzeniu, to jednak z uwagi na bogactwo zebranego materiału i konteksty łączące z innymi wydarzeniami powstańczymi, powstało aż 10 płócien. Wszystkie je zaprezentowano w Zielonej Górze. Dodatkowo ekspozycja została wzbogacona tablicami informacyjnymi rozszerzającymi wiedzę na temat działań powstańczych. Z tego materiału dowiedzieć się można było o szczegółach bitwy i jej uczestnikach. Stały wówczas naprzeciw siebie dwie równorzędne siły: niemiecki pułk z Sulechowa i oddział partyzantów wielkopolskich. Każdy w liczbie 150 osób. W wyniku starcia zginęło ok. 60 Niemców i zaledwie siedmiu Polaków. Zwycięstwo powstańców umocniło nie tylko ich morale, pozwoliło też na zdobycie broni i amunicji, a więc bezcennego oręża pozwalającego na dalszą walkę.

Fragment wystawy

W wernisażu uczestniczyli delegaci zielonogórskiego oddziału Towarzystwa Pamięci Powstania Wielkopolskiego, aktywnie kultywującego pamięć zwycięskiego czynu zbrojnego. Wśród gości pojawili się także przedstawiciele lokalnego środowiska naukowego w osobach prof. Tomasa Nodzyńskiego oraz dr. Włodzimierza Kwaśniewicza.

Pokaz obrazów Izabeli Rudzkiej był drugim z serii kilku wydarzeń, które zielonogórskie Muzeum przygotowało z okazji 100. rocznicy wybuchu Powstania Wielkopolskiego. Jego bezspornym walorem było nowatorskie spojrzenie na historię i ukazanie jej właśnie poprzez sztuki plastyczne. Ekspozycja stała się potwierdzeniem aktywnego uczestnictwa artystów w życiu publicznym kraju, życiu odnoszącym się nie tylko do współczesności, ale również do ważnych aspektów jego przeszłości.

Tytuł: Izabela Rudzka – *Przestrzeń i czas w malarskim przekazie historii*

Czas trwania: 21 XI – 30 XII 2018

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: Alicja Błażyńska

Izabela Rudzka – profesor nadzwyczajny na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Obecnie pracuje na Wydziale Pedagogiczno-Artystycznym, prowadzi pracownię Projekty Twórcze i od 2017 roku pracownię Malarstwa. Studiowała malarstwo w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Poznaniu. W roku 2017 uzyskała tytuł doktora habilitowanego sztuki na Akademii Sztuk Pięknych im. E. Gepperta we Wrocławiu. W roku 2018 otrzymała stypendium twórcze Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Izabela Rudzka jest aktywną malarką, autorką ponad 30 wystaw indywidualnych w Polsce i za granicą, brała udział w wielu pokazach zbiorowych. Promuje sztukę działając jako kurator i autorka projektów artystycznych.

W sztuce interesuje ją poszukiwanie synergii pomiędzy nauką a sztuką oraz spójności sztuki i natury. Realizowała projekty artystyczne w Polsce, Chinach, we Włoszech i w Niemczech. Projektuje rzeźby ze szkła we współpracy z hutami na Murano koło Wenecji. Współpracuje także z Teatrem Ósmego Dnia z Poznania jako projektantka scenografii i kostiumów teatralnych.

Izabela Korniluk

Wielkopoleanie ku niepodległej – w stulecie zwycięskiego powstania 1918-1919

Fragment wystawy przed gmachem MZL

W dniach 20-31 marca 2019 roku gościliśmy przed Muzeum Ziemi Lubuskiej plenerową wystawę przygotowaną przez Wielkopolskie Muzeum Niepodległości z Poznania, poświęconą powstańcemu zrywowi Wielkopolan z 1919 roku. Plenerowa ekspozycja upowszechniała wiedzę o zwycięskim powstaniu wielkopolskim w jego setną rocznicę, jak również była istotnym elementem obchodów stulecia odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 roku. W poszczególnych modułach umieszczonych przez budynkiem naszej instytucji zwiedzający mogli poznać historię XIX-wiecznej drogi Wielkopolan do niepodległości, dzieje powstania wielkopolskiego, udział wojsk wielkopolskich w walkach o granice Rzeczypospolitej oraz sposoby kultywowania pamięci o zwycięskim zrywie. Ekspozycję stworzono z myślą o mieszkańcach największych

polskich miast, w których była on prezentowana od końca grudnia 2018 do czerwca 2019 roku.

Bardzo uroczystie obchodzono dzień wernisazu wystawy w naszym mieście. Podczas otwarcia nie zabrakło spotkania z Ułanami Poznańskimi umundurowanymi i uzbrojonymi zgodnie z regulaminem obowiązującym w czasie powstania. W bezpośrednim sąsiedztwie wystawy członkowie Ochotniczego Reprezentacyjnego Oddziału Ułanów Miasta Poznania w barwach 15. Pułku Ułanów Poznańskich zaprezentowali pokazy wyszkolenia kawaleryjskiego, musztry konnej, władania lancą oraz szabłą przy użyciu charakterystycznych „śpiewanych” komend.

Bezpośrednio po wernisazu goście uroczystości udali się na dyskusję panelową, która miała miejsce w Sali

Członkowie Ochotniczego Reprezentacyjnego Oddziału Ułanów Miasta Poznania w barwach 15. Pułku Ułanów Poznańskich

Witrażowej Muzeum. Zaproszeni naukowcy ogłosili prelekcje o Powstaniu Wielkopolskim – prof. Tomasz Nodzyński opowiedział o roli frontu zachodniego w Powstaniu Wielkopolskim, dr Włodzimierz Kwaśniewicz wystąpił z referatem pt. *Uzbrojenie w Powstaniu Wielkopolskim 1918-1919*, natomiast Jerzy Przybecki poinformował słuchaczy o działalności Lubuskiego Oddziału Towarzystwa Wielkopolskiego w 100. rocznicę odzyskania niepodległości i 100. rocznicę wybuchu Powstania Wielkopolskiego. W dyskusji udział wzięli również dr hab. Olaf Bergmann – kurator wystawy, który mówił o *Najważniejszych aspektach Powstania Wielkopolskiego*.

Po spotkaniu odbył się także koncert pieśni patriotycznych pt. *Kartka z powstania* w wykonaniu Jasminy Pawłowskiej, skrzypaczki – solistki Royal Academy of Music w Londynie. Historia Powstania Wielkopolskiego 1918-1919 została zilustrowana muzycznie wyjątkowymi aranżacjami pieśni patriotycznych bezpośrednio związanych z Wielkopolską (m.in. *Pieśń rycerska Wielkopolan 1918*, *Wśród nocnej ciszy pod Lwowem*, *Marsylianka Wielkopolska*) oraz tych znanych w całej Polsce. Poszczególne utwory zostały połączone z fragmentami poezji z okresu wielkopolskiego zrywu.

Tytuł: *Wielkopolanie ku niepodległej – w stulecie zwycięskiego powstania 1918-1919*

Czas trwania: 20 III – 31 III 2019

Miejsce: Wystawa plenerowa – przed gmachem Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: dr hab. Olaf Bergmann

Alicja Błażyńska

Diament Lubuskiej Turystyki dla Muzeum

Leszek Kania i Ireneusz Gorzelanny podczas uroczystości wręczenia dyplomu

Decyzją Lubuskiego Stowarzyszenia Przewodników Turystycznych „Przewodnik Lubuski” nasza instytucja została uhonorowana tytułem Diament Lubuskiej Turystyki. Uroczystość wręczenia nagrody odbyła się 25 stycznia 2019 roku, w Sali Zegarowej MZL. Przekazania dyplomu na ręce dyrektora Muzeum Leszka Kania dokonali Ireneusz Gorzelanny oraz Jarosław Wnorowski z Lubuskiego Stowarzyszenia Przewodników Turystycznych. W spotkaniu uczestniczyli także inni przewodnicy, których często gościemy w naszej instytucji, oraz dziennikarze lokalnych mediów.

Nagroda przyznawana jest od 2015 roku za szczególny wkład w promocję lubuskiej turystyki. Procedura wyłonienia laureata dokonuje się w formule „tajemniczy klient”, w rolę którego wcielają się przewodnicy, wyszukujący w ten sposób instytucje wyróżniające się takimi cechami jak: dostępność turystyczna obiektu, przyjazność dla różnych grup turystów czy zaangażowanie zarządzających daną atrakcją. Diamenty są formą podziękowania od tzw. branży, czyli przewodników.

W poprzednich latach laureatami Diamentów zostały m.in. kościół drewniany w Kłępsku, Muzeum Lubuskie w Gorzowie, Pocysterski Zespół Klasztorny w Gościkowie-Paradyżu oraz Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze-Ochli.

Anitta Maksymowicz

Wystawa *Obcy w swoim domu.* O wykorzenieniu i utracie ojczyzny na przykładzie Śląska

Na przełomie roku 2018 i 2019 (28.11.18 – 27.01.19) w Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze prezentowana była wystawa przygotowana przez zaprzyjaźnioną instytucję z Niemiec – Haus Schlesien w Königswinter. Ekspozycja jest efektem współpracy Haus Schlesien z polskimi instytucjami działającymi na terenie historycznego Śląska: Muzeum Regionalnym w Środzie Śląskiej, Muzeum Ceramiki w Bolesławcu, Muzeum Powiatowym w Nysie oraz Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze.

Wystawa ukazuje Dolny Śląsk z dwóch różnych stron: widziany oczyma Niemców, którzy po II wojnie światowej musieli go opuścić oraz z perspektywy Polaków, którzy wtedy na Dolny Śląsk (często wbrew własnej woli) przybyli. Dwujęzyczna ekspozycja składała się z banerów, na których znalazły się reprodukcje dokumentów, fotografii, a także cytaty przesiedlonych świadków historii obu nacji. Ukazany jest przełomowy rok 1945, a więc zagadnienie, które wymienionym instytucjom jest bardzo bliskie. Jednocześnie jednak temat ten został znacznie rozszerzony – zarówno jeśli chodzi o zakres merytoryczny, jak i czasowy. Wystawa ukazuje zatem obok problemu przesiedleń i poczucia wykorzenienia, również integrację (lub jej brak), doświadczenie tęsknoty oraz powrotów w rodzinne strony, a także współczesnych spotkań na Dolnym Śląsku dwóch grup – dawnych i współczesnych mieszkańców regionu.

Fragment wystawy

Ekspozycja ujęta jest w kilka szerszych tematów – m.in. wspomniane wypędzenia i przyjęcie Ślązaków po II wojnie światowej, integracji wypędzonych w nowych środowiskach, osvajania nowego domu, ale także wzbogacona o bardziej współczesne aspekty problemu, jak np.: traktowanie tematyki ucieczki, wypędzeń i przesiedleń w przestrzeni publicznej w Niemczech i w Polsce, złożoną tożsamość dawnych/nowych regionów objawiającą się m.in. w kontynuowaniu tradycji miejsca i tradycji przywiezionej z dawnego domu, czy związaną z tym świadomość nowej ojczyzny dla wykorzenionych i dla

ich potomków. W podsumowaniu osobne miejsce poświęcone zostało obchodzeniu się ze wspomnieniami, czy – szerzej – pamięcią historyczną.

Autorka wystawy Silke Findeisen we wstępie do towarzyszącego ekspozycji katalogu napisała: *Utrata ojczyzny, wykorzenienie i początki życia w obcym otoczeniu pozostawiły ślady zarówno po niemieckiej, jak i po polskiej stronie. Częściowo są one obecne aż do dzisiaj. Dwujęzyczna wystawa (...) chce tropić te ślady i pokazać, jak wyglądała sytuacja wypędzonych ze swoich rodzinnych stron i jak radzili sobie oni z utratą ojczyzny, biedą i osobistym odrzuceniem. Celem wystawy jest przy tym chęć uniknięcia jednowymiarowego traktowania tematu oraz poprzez kilkakrotną zmianę perspektywy uzmysłowienie widzowi, jak wielowarstwowa jest ta tematyka.*

Takie założenie umożliwia dialog między Niemcami i Polakami i przybliża drogę do wzajemnego zrozumienia. Wernisażowi towarzyszyła wyjątkowa oprawa, a to dzięki Chórowi Niemieckiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Wałbrzychu „Freundschaft”. Goście, w pięknych regionalnych strojach, zaśpiewali pod dyrekcją Marii Zuchantke kilka polskich i niemieckich tradycyjnych pieśni.

Występ Chóru Niemieckiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Wałbrzychu „Freundschaft”

Tytuł: *Obcy w swoim domu. O wykorzenieniu i utracie ojczyzny na przykładzie Śląska*

Czas trwania: 28 XI 2018 – 27 I 2019

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: dr Anitta Maksymowicz

Urszula Rogowska

Ferie zimowe w Muzeum Ziemi Lubuskiej

Uczestnicy warsztatów podczas zajęć

Od wielu lat w okresie ferii zimowych w Muzeum Ziemi Lubuskiej organizowane są *Muzeoferie*. Jest to blok różnorodnych imprez, zajęć i warsztatów plastycznych dla uczniów zielonogórskich szkół, którzy chcą spędzić czas wolny od zajęć szkolnych w sposób kreatywny i twórczy. W ubiegłym roku dzieci poznawały kulturę żydowską związaną z historią naszego miasta, a w latach poprzednich m.in. malowały prace o tematyce zimowej i oglądały dawne przedmioty codziennego użytku z muzealnych zbiorów.

Podczas tegorocznych ferii, od 14 do 27 stycznia 2019, warsztaty odbywały się pod hasłem *Kolorowe ferie w muzeum. Spotkanie z malarstwem*. Najmłodszy chętnie uczestniczyli w zajęciach przybliżających im malarstwo jako jedną z dziedzin sztuki.

Spotkania podzielone były na część edukacyjną i warsztatową.

W części edukacyjnej dzieci podczas prezentacji multimedialnej poznały podstawowe pojęcia z dziedziny historii sztuki. Dowiedziały się, co to jest pejzaż, martwa

natura, portret oraz poznały różne techniki malarskie. Uczniowie zwiedzili także z przewodnikiem wystawę prac zielonogórskiego artysty Józefa Burlewicza oraz obejrżeli obrazy innych malarzy znajdujące się na ekspozycjach muzealnych.

W części warsztatowej malowali farbami akrylowymi lub plakatowymi na podobrazkach albo na papierze. Eksperymentowali także i uczyli się łączenia ze sobą różnych barw i tworzenia nowych kolorów, co sprawiało im niezwykłą frajdę. W swoich pracach plastycznych wykorzystywali także kredki, kolorowe papiery, naklejki samoprzylepne oraz inne ozdoby. Podczas warsztatów powstały piękne barwne dzieła będące odzwierciedleniem wyobraźni naszych gości. Były to pejzaże, martwe natury i portrety. Swoje prace uczestnicy zajęć zabierali ze sobą do domu.

W związku z przypadającym w styczniu Dniem Babci oraz Dziadka dzieci wykonywały także laurki dla swoich bliskich.

Podczas sześciu spotkań w zajęciach uczestniczyło ponad 100 uczniów przebywających na półkoloniach oraz dzieci, które przyszły indywidualnie i dołączyły do tych grup, aby wspólnie spędzić czas w naszym Muzeum. Na warsztatach gościliśmy dzieci ze Szkół Podstawowych nr 1, nr 3, nr 6, nr 7, nr 8, nr 11, nr 17, nr 21, nr 22 w Zielonej Górze; ze świetlicy z miejscowości Słone oraz ze Szkoły Podstawowej w Droszkowie.

Dzięki przyznanej z dotacji Miasta Zielona Góra środkom finansowym zakupiono różnego rodzaju materiały plastyczne oraz inne artykuły niezbędne do przeprowadzenia warsztatów, a także słodczyce na poczęstunek dla uczestników muzealnych zajęć.

Poprzez udział w warsztatach edukacyjno-plastycznych pt. *Kolorowe ferie w muzeum. Spotkanie z malarstwem* uczniowie łącząc naukę z zabawą poznawali świat sztuki i wzbogacili swoją wiedzę o podstawowe elementy z dziedziny historii sztuki.

Izabela Korniluk

Hegemonia ZASTALU w Zielonej Górze. Dzieje Zaodrzańskich Zakładów Przemysłu Metalowego ZASTAL 1945-1991

Od lutego do kwietnia 2019 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej prezentowano wystawę poświęconą historii jednego z miejscowych zakładów przemysłowych, pt. *Hegemonia ZASTALU w Zielonej Górze. Dzieje Zaodrzańskich Zakładów Przemysłu Metalowego ZASTAL 1945-1991*. Ekspozycja została przygotowana w głównej mierze dzięki niezwyklej pomocy i zaangażowaniu ostatniego dyrektora fabryki Czesława Fedorowicza, który udzielił wielu interesujących informacji i ofiarował pamiątki. Ekspozycyści udostępniłi także mieszkańcy Winnego Grodu oraz byli pracownicy fabryki, którzy odpowiedzieli na medialny apel i przynieśli do Muzeum pamiątki oraz udzieliłi wywiadów na temat swojej pracy w zakładzie.

Czesław Fedorowicz ostatni dyrektor Zastalu podczas wernisażu wystawy

Na wernisaż przybyło wielu byłych pracowników Zastalu

Ekspozycja prezentowała kompleksowo dzieje fabryki taboru kolejowego. Na opis historii zakładu złożyło się

25 plansz, które informowały nie tylko o poszczególnych dekadach w Zastalu, lecz uwzględniały również informacje dotyczące innych działań w fabryce, m.in. sportu, pisma zakładowego „Zastalowiec”, wypoczynku i rekreacji pracowników, orkiestry dętej, ochrony zdrowia czy aktywności Zastalu na rzecz miasta. Niebywałą atrakcją dla zwiedzających stanowiły umieszczone na torach, przygotowane w skali 1:100 modele wagonów produkowanych w fabryce na przestrzeni lat. Konstruktorem tych modeli jest p. Jan Jarzina, wieloletni pracownik Zastalu, konstruktor i modelarz-hobbysta, który wypożyczył swoje dzieła na wystawę.

Jan Jarzina (w środku) – konstruktor modeli wagonów

Otwarcie ekspozycji 6 lutego 2019 roku zgromadziło w Muzeum tłumy byłych zastalowców oraz pasjonatów dziejów miasta. W czasie wernisażu odżyły wspomnienia i zwiedzający podziwiali zdjęcia oraz wczytywali się w plansze z historią tak ważnego dla Zielonej Góry zakładu. Sama wystawa trwająca aż do kwietnia przyciągnęła do Muzeum rzeszę zielonogórczyków, nie tylko byłych pracowników fabryki, którzy z sentymentem czytali informacje i z wypiekami na twarzy odszukiwali siebie oraz znajomych na zdjęciach, lecz także pozostałych mieszkańców Winnego Grodu, którzy chętnie chłonęli wiedzę na temat dziejów tego nieistniejącego już zakładu.

Tytuł: *Hegemonia ZASTALU w Zielonej Górze. Dzieje Zaodrzańskich Zakładów Przemysłu Metalowego ZASTAL 1945-1991*

Czas trwania: 6 II – 7 IV 2019

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: dr Izabela Korniluk

Jacek Gernat

Zielonogórskie podwórka. Agnieszka Kujawa Bartosik. Akwarele

Malownicze krajobrazy, ciche zaułki, nastrojowe przestrzenie współgrających, a niekiedy wręcz rywalizujących ze sobą: zabytkowej architektury, murszejących starych murów i wszechobecnej, bujnej zieleni (bądź natury uśpionej porą zimową) – otwarta 13 lutego br. wystawa prac Agnieszki Kujawy-Bartosik w Muzeum Ziemi Lubuskiej zabrała nas w kolejną podróż po Zielonej Górze. Goście obecni na wernisażu bądź odwiedzający ekspozycję, poprzez wielobarwne akwarele autorki zyskali możliwość niebanalnego „spaceru” po swoim mieście, zobaczyli bowiem nie pocztówkowe krajobrazy, stary rynek i miejskie ulice czy okazałe fasady budowli, lecz zaplecza tych ostatnich, miejsca pozornie zwyczajne i mało reprezentacyjne – zielonogórskie podwórka.

*Agnieszka Kujawa-Bartosik i Jacek Gernat
podczas wernisażu w MZL*

Kreatorka tych malarskich wizji, rodowita zielonogórzanka, Agnieszka Kujawa-Bartosik (ur. 1965), akwarelę uczyniła głównym obszarem swojej malarskiej twórczości, ponieważ jest to dla niej idealne medium, aby zatrzymać ulotny czas. Artystka posługując się realistyczną konwencją portretuje przyrodę oraz różne elementy krajobrazu, w szczególności miejskiego Zielonej Góry. Nie są to jednak konwencjonalne ujęcia najbardziej malowniczych i reprezentacyjnych punktów miasta, lecz miejsca rzadko odwiedzane przez turystę czy osobę „z zewnątrz”. *Zawsze ciekawiły mnie miejsca „z historią”, ale najbardziej te nieoczywiste. Nie te, gdzie działy się ważne wydarzenia zapisane w kronikach, ale te, gdzie zachowały się fragmenty dawnej rzeczywistości, gdzie można jeszcze poczuć klimat przeszłości, wyobrazić sobie, jak było kiedyś. Zielonogórskie podwórka są właśnie takimi miejscami. Schowane za fasadami domów, zarośnięte, nieodnawiane. Zaglądam w te zakamarki,*

fotografuję, maluję. Wiele z miejsc, które pojawiły się na moich obrazach – już nie istnieje. Nie ma „komórek” na tyłach Sowińskiego, nie ma chaszczki w podwórkach na placu Matejki i wielu innych. Miasto się zmienia, remontuje, modernizuje – a ja patrzę w przeszłość. – tak opisuje to sama artystka, twórczym okiem eksplorując miejsca, gdzie z pomocą wyobraźni można przenieść się w czasie. Kujawa-Bartosik dostrzega poezję podwórek schowanych za fasadami kamienic, domów, zapomnianych, często zaniedbanych; widoków tylko pozornie zwyczajnych, takich jak suszące się pranie, zarośnięte ogrody, opuszczone budynki, opustoszałe zaułki. Wszystkie te miejsca w akwarelach Kujawy-Bartosik zdają się emanować spokojem oraz swoistą aurą tajemnicy. Jak już była mowa, malarka nie ogranicza się wyłącznie do rejestrowania miejsc istniejących, bowiem wiele obrazów to dziś dosłownie podróż w przeszłość; w swojej twórczości nierzadko zresztą sięga do starych fotografii, które służą jej za inspirację do kreowania malarskich widoków Zielonej Góry sprzed dziesięcioleci, jak np. nieistniejącego już pierwszego budynku dworca kolejowego.

Fragment wystawy

Prezentowane na wystawie refleksyjne widoki miejskiego krajobrazu, „śladów zwykłych ludzi”, są próbą zatrzymania czasu, bądź też przywołują „czas odnaleziony”. Sprzyja temu nietatwa, kapryśna technika akwareli; uchwycony poetycki nastrój kadrów z rzeczywistości artystka osiąga umiejętnie operując kolorem i światłem, w sposób przywodzący na myśl działania impresjonistów.

Tytuł: *Agnieszka Kujawa-Bartosik. Zielonogórskie podwórka. Akwarele*

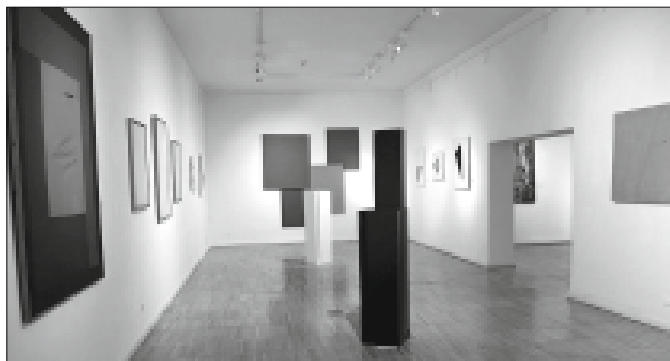
Czas trwania: 13 II – 11 IV 2019

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: Jacek Gernat

Leszek Kania

Przypomnienie Kajetana Sosnowskiego

Fragment wystawy

22 lutego 2019 roku odbył się wernisaż kolejnej wystawy z cyklu „W kręgu twórców Złotego Grona” pt. *Kajetan Sosnowski (1913-1987)*, która powstała przy współpracy z warszawską Galerią Beta16. Twórczość Sosnowskiego należy do najważniejszych i najciekawszych zjawisk w historii polskiej sztuki drugiej połowy XX wieku. To artysta wszechstronnie uzdolniony, zafascynowany naukami ścisłymi, znany głównie jako autor abstrakcyjnych prac malarskich wykraczających poza tradycyjne ramy tej dyscypliny. Wyjątkowa osobowość, racjonalista i wrażliwy romantyk zarazem. Jego bogaty, zróżnicowany dorobek obejmuje również oryginalne i ze wszech miar intrygujące formy przestrzenne. Największa z nich, jedenastometrowa *Wieża asymetryczna* od ponad czterech dekad jest dominującym akcentem wnętrza gmachu Muzeum Ziemi Lubuskiej. Kajetan Sosnowski pozostaje więc twórcą ściśle związanym z naszą instytucją i życiem artystycznym Zielonej Góry. Bywał tu wielokrotnie, początkowo jako uczestnik Wystaw Plastyki i Sympozjów Złotego Grona, odbywających się w latach 1963-1981. Ta legendarna już dziś impreza powstała z inspiracji Mariana Szpakowskiego (1926-1982), czołowego zielonogórskiego malarza i animatora. Przez blisko 20 lat zgromadziła plejadę gwiazd polskiej awangardy, zarówno twórców, jak i teoretyków sztuki. Kajetan Sosnowski po raz pierwszy zaprezentował swoje dzieło w ramach drugiej edycji Złotego Grona w roku 1965. Był to dyptyk *Obraz 14/24*. Należy też odnotować udział artysty w Ogólnopolskich Plenerach Plastycznych w Łagowie Lubuskim, które miały bezpośredni związek ze Złotym Gronem, na pewien sposób profilując i przygotowując kształt merytoryczny tej imprezy. Podczas jednego z nich namalował *Obraz pojedynczy czerwony* (1968) będący energetyczną, promieniującą światłem płaszczyzną o zmieniającej się tonacji czerwieni. To ważna i piękna praca, która zainicjowała kolekcję dzieł Sosnowskiego w zbiorach Muzeum, a wiele lat później została wykorzystana na okładce katalogu do wystawy zorganizowanej z okazji 100. rocznicy urodzin artysty w Muzeum Miasta Łodzi (2013).

W roku 1969 Sosnowski wziął udział w wystawie problemowej IV Złotego Grona zatytułowanej *Krytycy proponują artystów*. Zaproszony przez dr Bożenę Kowalską pokazał trzy trójwymiarowe poliptyki poświęcone optyce w ujęciu naukowym, łącząc ją w syntezę działań kontemplacyjnych i emocjonalnych. Kuratorka zaprzyjaźniona z artystą, historyk i teoretyk sztuki, autorka licznych opracowań na jego temat, rozpatrywała jego twórczość jako „autentyczny ton w rozgwarze pseudonowoczesnych poszukiwań”, będący kontynuacją rosyjskiej awangardy, Bauhausu i twórczości Pieta Mondriana. W zachowanym w Muzeum stenogramie wystąpienia na sympozjum towarzyszącym wystawie odnotowano ekspresyjną wypowiedź Sosnowskiego: *Świata nie ma, nie ma formy, nie ma barwy, nie ma nic. Jest układ energetyczny. Ja nim jestem również. Mam wizję. Mam wrażenie.*

Marcin Sosnowski – syn artysty na wystawie w MZL

Podczas V Złotego Grona (1971) Sosnowski zaprezentował pentaptyk na wystawie *Nowe zjawiska w sztuce polskiej 1960-1970*, a w trakcie VII edycji (1975) przedstawił projekt *Wieży asymetrycznej*.

Kajetan Sosnowski – „Wieża asymetryczna”

W roku 1976 został zaproszony do współpracy przez dr. Jana Muszyńskiego (1932-2017), który obejmując stanowisko dyrektora Muzeum postawił na gromadzenie zbiorów z zakresu sztuki współczesnej. Przyjęta koncepcja zakładała prezentację plastyki najnowszej w ramach stałych Galerii Autorskich, które tworzyli reprezentanci różnych pokoleń, szkół i dyscyplin artystycznych. Owo zróżnicowanie miało na celu wprowadzenie odbiorcy w rozmaite dziedziny sztuki oraz uświadomienie szerokiej gamy zjawisk i problemów podejmowanych przez współczesnych artystów. W tym gronie znaleźli się również inni twórcy posługujący się językiem geometrii, m.in. Jan Berdyszak i Andrzej Gieraga. Jednakże pierwszym autorem, który zaczął tworzyć swoją galerię był właśnie Kajetan Sosnowski. Jego *Wieża asymetryczna* została zainstalowana w bocznej klatce schodowej budynku muzealnego. To jedna z nielicznych zachowanych „struktur asymetrycznych” artysty. Jej koncepcja wpisywała się w konstruktywistyczne dążenia twórcy do globalnego kształtowania otoczenia człowieka. Tworzy ją układ 15 brył geometrycznych ustawionych względem siebie z matematyczną precyzją, osiągający wysokość trzech pięter budynku – od parteru po dach. Każdy z nadbudowanych kolejno elementów, osadzonych na wspólnej osi, został nieco przesunięty w stosunku do poprzedniego. W efekcie daje to wrażenie płynnego ruchu i optycznej harmonii. Realizację uzupełniał cykl dokumentalnych fotogramów Czesława Łuniewicza przedstawiających montaż *Wieży*

oraz retrospektywny wybór prac, począwszy od wczesnych, ascetycznych „obrazów pustych”, promieniujących własnym blaskiem, po dzieła inspirowane naukami ścisłymi, studiami nad zjawiskami barwnymi i świetlnymi. Ekspozycja uwzględniała także „obrazy chemiczne” z cyklu *Metalepseis*, malowane chlorkiem kobaltu, który chłonec wilgoć z otoczenia zmieniał diametralnie kolorystykę płótna – od błękitu po intensywny róż. Istotną część pokazu stanowiły późniejsze „obrazy szyte”, wynikające z intelektualnych rozważań i matematycznych podziałów. W tej samej technice wykonane były „obrazy czarne” z lat 80. ubiegłego wieku poświęcone istotnym wydarzeniom społeczno-politycznym tego czasu. Aktualnie w zbiorach Muzeum znajduje się 15 prac Kajetana Sosnowskiego.

Należy wspomnieć o realizacji z roku 1977, która nie zachowała się do dziś. *Tryptyk z oknem*, o wym. 4x4 m, został zlokalizowany na zapleczu Muzeum w części rekreacyjnej na wprost przeszklonej sali Biura Wystaw Artystycznych. Stanowił wyrazisty barwny akcent wobec najbliższego otoczenia, znakomicie współgrając z architekturą oraz zielenią rosnących tam drzew i krzewów. Niestety, z czasem wpływ warunków atmosferycznych sprawił, że drewniana konstrukcja obiektu uległa daleko idącej destrukcji i ze względów bezpieczeństwa w roku 1998 została zdemontowana. Odtworzenie jej w tym samym miejscu jest już dzisiaj niemożliwe z uwagi na rozbudowę Muzeum.

Pokazywane na wystawie obrazy i obiekty przestrzenne pochodziły ze zbiorów Galerii Beta16, Muzeum Ziemi Lubuskiej i rodziny artysty. Warto zaznaczyć, że współautorem aranżacji ekspozycji był syn Kajetana Sosnowskiego – Marcin, aktor, reżyser i scenograf teatralny. Prezentacja w Galerii Nowy Wiek składała się z dwóch wyraźnych części. W pierwszej sali zostały zgromadzone dzieła najbardziej charakterystyczne dla twórczości Sosnowskiego – reliefy, obrazy szyte oraz zrekonstruowane rzeźby z cyklu *Układów równowartościowych*, w drugiej zaś prace malarskie bardzo wczesne, powstałe w 2. połowie lat 50. XX wieku, m.in. *Nocna rozmowa*, *Księżyc* oraz *Śłońce* pochodzące z cyklu *Pamiętnik liryczny*. Uzupełniały je realizacje z cykli *Exodus*, *Epitafia* i *Erotyki*. Co istotne, po raz pierwszy po ponad 60 latach doszło do „spotkania” tych obrazów w jednym miejscu.

Wystawa cieszyła się ogromną popularnością wśród publiczności i przede wszystkim kolekcjonerów, którzy przyjeżdżali, często z odległych stron, aby obejrzeć mało znane prace niekwestionowanego klasyka nowoczesności w polskiej sztuce współczesnej. Na podkreślenie zasługuje fakt, że wystawie towarzyszył efektowny katalog sfinansowany i wydany przez Galerię Beta16.

Tytuł: *Kajetan Sosnowski (1913-1987)*

Czas trwania: 22 II – 31 III 2019

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kuratorzy: Cezary Ślaziński, Leszek Kania

Igor Myszkiewicz

Nieznane twarze Zielonej Góry

Fragment wystawy fotografii Władysława Czulaka

17 kwietnia 2019 roku odbyła się w Muzeum Ziemi Lubuskiej premiera książki Grzegorza Biszczanika *Nieznane twarze Zielonej Góry* (wydanej przez Stowarzyszenie Forum Art) oraz otwarcie wystawy fotografii Władysława Czulaka wykonanych na potrzeby niniejszej publikacji.

Wydarzenie, zrealizowane w ramach prezentacji Galerii Twórców Galera, było nie lada gratką dla wszystkich zainteresowanych zielonogórką historią, do zagłębienia się w którą przyczynkiem stały się tym razem fasady starych kamienic. Na co dzień rzadko zwracamy na nie uwagę, zajęci swoimi sprawami, przechodzimy przez nasze miasto nie widząc go naprawdę. Wystarczy jednak unieść głowę. Z fasad zielonogórskich kamienic patrz na nas rzeźbione głowy, twarze, maskarony, maski... Nie zawsze były tylko ozdobą, często miały znaczenie symboliczne, wskazywały profesję właściciela budynku, opowiadały konkretną historię. Opowieści te, zebrane w książce Grzegorza Biszczanika, spletają się w obszerny fragment historii naszego miasta. Autor, opisując dzieje poszczególnych kamienic, odsłania przed nami fascynującą i często nieznaną twarz dawnej Zielonej Góry.

Grzegorz Biszczanik, we wstępie do publikacji pisze: *Liczne budowle Zielonej Góry cechują się bogatym zdobnictwem architektonicznym. Miasto, powszechnie znane z winorośli i Winobrania, pełne jest urokliwych zaułków i kamienic. To właśnie na fasadach kamienic, powstałych na przełomie XIX i XX wieku, do dziś zachowały się detale architektoniczne, których piękno pozostaje często niezauważone. Naścienne elementy dekoracyjne*

z przedstawieniami głów i twarzy świadczą o prosperości naszego miasta na przełomie wieków. Są godne, aby ukazać je szerszemu gronu odbiorców. Wiele tradycyjnych detali pojawiało się tam, gdzie akurat były potrzebne: cokol chronił ściany przyziemia, gzymsy osłaniały je przed deszczem i łączyły z dachem, portal zaznaczał wejście. Wiele z nich było jednak strictly ozdobnym elementem fasady mającym świadczyć o zamożności właściciela. Właśnie do nich należy zaliczyć stylizowane głowy, twarze, maskarony, maski, które miały znaczenie symboliczne – chroniły przed nieszczęściem lub wskazywały na profesję właściciela. (...) W książce starano się opisać w miarę wszystkie budynki tzw. starej Zielonej Góry, które na swoich fasadach posiadają element architektoniczny w postaci głowy lub twarzy. Opisano te budynki, których fasady są przyozdobione detalem, jednakże z pominięciem kamienic, na których występują całe osoby, zwierzęta lub półpostacie lub tych budynków, na których taki detal pojawił się po 1945 roku. Opis każdej kamienicy jest zilustrowany, poprzedzony krótkim rysem historycznym (do pierwszych lat powojennych) oraz technicznym z wymienieniem poszczególnych detali pozwalającym na wyobrażenie przedwojennego wyglądu budynku. (...) Mijające dekady i stulecia całkowicie zmieniły wygląd miasta, a jego dzieje, wyjątkowość mieszkańców oraz sztuka można zauważyć na dawnych kamienicach. Wielu architektów pozostawiło po sobie te być może niewielkie, ale ważne dzieła sztuki. Mam nadzieję, iż praca ta, mająca charakter pryncypialny, będzie rodzicem kolejnych pytań i zaciekawienie historią naszej Zielonej Góry.

Książkę ilustrują materiały archiwalne – plany architektoniczne (w tym także niezrealizowane warianty wyglądu niektórych budowli), pocztówki i rysunki. Władysław Czulak wykonał z kolei na potrzeby książki autorską dokumentację fotograficzną zachowanych do dziś ozdobnych elementów fasad zielonogórskich kamienic; prace te złożyły się na prezentowaną w Muzeum wystawę.

Tytuł: *Nieznane twarze Zielonej Góry* – wystawa fotografii Władysława Czulaka do książki Grzegorza Biszczanika

Czas trwania: 17 IV – 26 V 2019

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. Galeria Twórców Galera.

Kurator: Igor Myszkiewicz

Grzegorz Biszczanik, urodzony w 1983 roku, rodowity zielonogórzanin, doktor nauk humanistycznych. Historyk, regionalista, filokartysta, znawca dziejów Zielonej Góry. Członek Polskiego Towarzystwa Historycznego – oddział w Zielonej Górze oraz Towarzystwa Miłośników Zielonej Góry „Winnica”. Jako jedyny regionalista zajmujący się filokartystyką jest autorem kilkuset publikacji naukowych i popularnonaukowych dotyczących dziejów Zielonej Góry oraz Ziemi Lubuskiej w świetle dawnej karty pocztowej.

Władysław Czulak, zielonogórzanin, fotografik, filmowiec, fotoreporter. Od kilku lat swoje zamiłowanie do fotografii i ruchomego obrazu łączy z pasją i pracą zawodową. Członek regionalnych i międzynarodowych stowarzyszeń oraz grup artystyczno-fotograficznych. Uczestnik wielu wystaw i publikacji fotograficznych oraz festiwali filmowych; współtwórca regionalnych programów i wydawnictw internetowych. Fotoreporter mediów regionalnych. W swoich pracach stara się dzielić z odbiorcą osobistym spojrzeniem na świat.

Arkadiusz Cincio

Podziemne miasto. Piwnice winiarskie Zielonej Góry

Fragmety ekspozycji

24 kwietnia 2019 roku odbył się wernisaż wystawy *Podziemne miasto. Piwnice winiarskie Zielonej Góry*. Ślady winiarskiej przeszłości można odnaleźć w niemal każdym zakątku miasta. Duża część z obiektów związanych z wytwarzaniem, handlem i konsumpcją wina zatraciła jednak swój pierwotny charakter. Dotyczy to przede wszystkim licznych piwnic, do których dostęp jest zazwyczaj ograniczony. W tych przeważnie zaniedbanych i zdegradowanych wnętrzach zachowała się część dawnej potęgi zielonogórskich wytwórców wina.

O piwnicach tych przez długi czas niewiele było wiadomo. Wyjątek stanowiły podziemia Lubuskiej Wytwórni Win, które aż do 1998 roku stanowiły jedną z najpopularniejszych atrakcji podczas zwiedzania Zielonej Góry. Bankructwo LWW i sposób likwidacji jej majątku, w tym zabytkowych beczek, wywołały wzburzenie. Te dramatyczne wydarzenia przyczyniły się jednak do wzrostu zainteresowania innymi budynkami winiarskimi i winiarstwem ogólnie. Szczególne zasługi w zakresie badania tych obiektów ma Mirosław Kuleba – autor wydanej w 2010 roku książki *Topografia winiarska Zielonej Góry*.

Aby ten fragment historii miasta został wypromowany w odpowiedni sposób, potrzebna jest współpraca winiarzy lubuskich, organizacji społecznych, służb

konserwatorskich, lokalnych przedsiębiorców i władz samorządowych. Wspólne działania mające na celu optymalne wykorzystanie obiektów winiarskich realizowane będą jedynie, gdy ich potencjał zostanie dostrzeżony przez możliwie szerokie warstwy decydentów oraz mieszkańców miasta. Z tego powodu popularyzacja winiarskiej przeszłości miasta pozostaje niezmiennie bardzo ważnym zadaniem. Wystawa *Podziemne miasto. Piwnice winiarskie Zielonej Góry* wpisuje się w ciąg wydarzeń, które mają wpływ na upowszechnienie wiedzy o zabytkach winiarskich.

Ekspozycja dokumentuje historię i obecny stan 12 budynków. Są to:

- piętnastowieczne piwnice pod zielonogórskim ratuszem, w których funkcjonuje obecnie restauracja Bachus
- podziemia wytwórni Grempler & Co. (po wojnie Lubuskiej Wytwórni Win) przy ul. Moniuszki 16
- dolna kondygnacja domku winiarskiego Augusta Gremplera obecnie będąca częścią Palmiarni
- dawna wytwórnia win Carla Engmanna przy ul. Wrocławskiej 7
- piwnice wytwórni win Eduarda Seidla przy ul. Drzewnej 13
- Dom Stanów Ziemskich (Landhaus) przy ul. Sikorskiego 6
- wytwórnia win musujących Fritza Briegera przy ul. Zamkowej 16
- piwnica winiarska Johanna Jeremiasa Seydla przy ul. Wodnej 32
- piwnice „zamku winnego” przy ul. Pięknej 20
- Zajazd Pocztowy przy ul. Jedności 78
- piwnice wytwórni winiaków Heinricha Raetscha przy ul. Bolesława Chrobrego 3-5
- wytwórnia win i winiaków braci Mannigel, pl. Słowiański 10
- wytwórnia win musujących Alexandra Krumnova, pl. Matejki 20/21

Wymienione wyżej obiekty znajdują się w różnym stanie technicznym. Obok piwnic, które już dzisiaj służą zielonogórczom i turystom, są też budynki znajdujące się w stanie krytycznym, wymagające pilnych prac ratunkowych, a następnie kapitalnego remontu. Są też piwnice, które zostały odnowione, ale w trakcie ich adaptacji do nowych funkcji ich charakter został diametralnie zmieniony. Piwnice winiarskie połączone w odpowiednie szlaki mogą stać się kolejną atrakcją turystyczną Zielonej Góry. Świadczy o tym zarówno znaczne zainteresowanie wystawą, jak i sukces frekwencyjny takich wydarzeń jak spacer winiarskie czy Dzień Otwartych Piwnic Winiarskich.

Tytuł: *Podziemne miasto. Piwnice winiarskie Zielonej Góry*

Czas trwania: 24 IV – 29 IX 2019

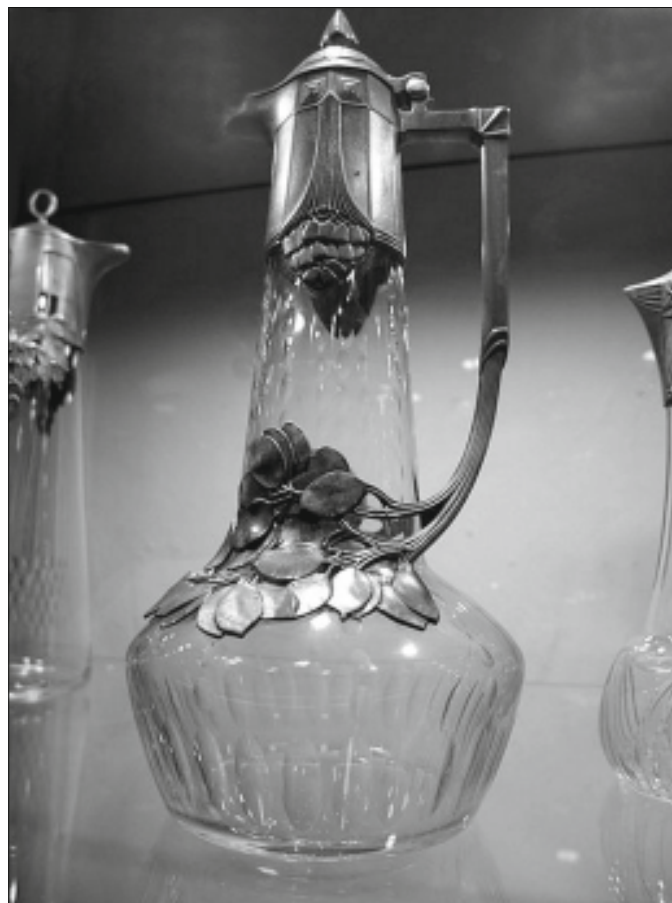
Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: dr Arkadiusz Cincio

Longin Dzieżyc

W blasku secesyjnego szkła. **Wystawa ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze**

Secesja to krótkotrwały, ale dynamiczny styl, znaniony początek dwudziestego stulecia. Ten ważny element wszechogarniających modernistycznych przemian objął swoim oddziaływaniem wszystkie dziedziny sztuki. Szczególną jednak rolę spełnił w wyrobach użytkowych: meblarstwie, szkłe, ceramice, witrażownictwie, metaloplastyce czy jubilerstwie. Wywarł także ogromny wpływ na wyroby ze szkła, zarówno w odniesieniu do formy, motywów zdobniczych, jak i przemian technologicznych związanych z ich wytwarzaniem.

Dzbanek, szkło bezbarwne, Niemcy, ok. 1900 r.

Prezentacja secesyjnego szkła jest próbą szerszego spojrzenia na bogate i interesujące dzieje tego typu wyrobów. Pokazujemy je w zielonogórskim Muzeum na ekspozycjach stałych poprzez bogaty zbiór zabytków dotyczących konsumpcji wina oraz współczesne prace profesora Zbigniewa Horbowego. Świat szklanej materii to także wyjątkowa galeria witraży Marii Powalisz-Bardońskiej. Właśnie na ich tle prezentowaliśmy kolekcję szkła ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze.

Rozwój secesyjnego szklarstwa w Europie następował w dużym stopniu pod wpływem impulsów płynących z Francji. Do najwybitniejszych artystów tego okresu należał Émile Gallé, tworzący grube warstwowe formy, wzbogacane ciętymi lub grawerowanymi ornamentami, czy bracia Daum, cenieni szczególnie za szkła zdobione motywem pejzażu. Z kolei Amerykanin Louis Comfort Tiffany znany jest z opalizujących szkieł „favrite glass”, łączonych między innymi z metalem, oraz witraży, w tym tak dziś popularnych lamp witrażowych.

Wystawa przybliżyła nie tylko efektowną i obecnie już docenianą Art Nouveau, umożliwiła także poznanie bliskich lubuszanom tradycji sztuki śląskiej, dla której ważnym elementem była produkcja szkła. Jej wyrazem na wystawie były między innymi wyroby huty hr. Harracha z Harrachova czy Josephinehütte, założonej w 1842 roku w Szklarskiej Porębie. Na ekspozycji znalazło się blisko 30 różnorodnych obiektów: wazonów, dzbanów, dzbanków, pater, mis, herbatnic czy kieliszków. Wykonano je z wykorzystaniem różnorodnych technik formowania, obróbki i zdobienia, często łącząc szkło z elementami metalowymi. Sprawilo to, że przedmioty po blisko stu latach nadal poruszają i wywołują emocje. Warto też pamiętać, że styl ten wywarł znaczący wpływ na współczesne kanony sztuki użytkowej.

Patera, szkło opalowe zielone, Czechy, pocz. XX w.

Tytuł: *W blasku secesyjnego szkła.* Wystawa ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze

Czas trwania: 3 IV – 30 V 2019

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: dr Longin Dzieżyc

Leszek Kania

Rekwizytorium

Wernisaż wystawy

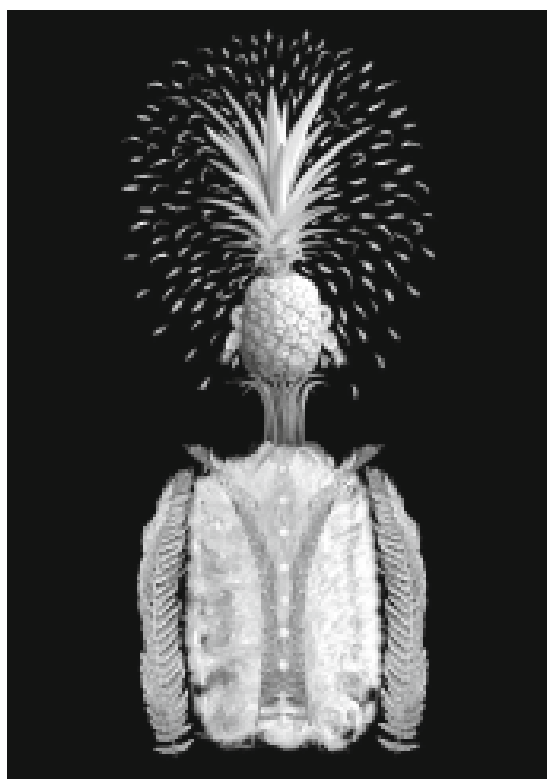
Od lewej: Cord Panning, prof. Aleksandra Mańczak, Leszek Kania

W okresie letnim, od maja do sierpnia 2019 roku, w gościnnych salach Nowego Zamku w Bad Muskau, prezentowana była wystawa Aleksandry Mańczak *Rekwizytorium*, zrealizowana we współpracy z Fundacją Księcia Pücklera w ramach cyklu *Topografia polskiej sztuki współczesnej*. Poprzednia prezentacja dokonała artystki w tym wyjątkowym miejscu odbyła się w roku 2014 i dotyczyła szeroko rozumianych twórczych odniesień do natury. Obecny pokaz zawierał prace powstałe w ostatnich dziesięciu latach. Były one w znacznym stopniu kontynuacją dotychczasowych poszukiwań, będąc jednocześnie nową spójną propozycją artystyczną poświęconą żeńskim portretom. Ich kompozycja i struktura są zbliżone. Zrealizowane za pomocą technologii cyfrowej montaż zbudowane zostały z licznych fragmentów zaczerpniętych z otaczającej rzeczywistości. Bez trudu odnajdziemy w nich części roślin oraz innych żywych organizmów, jak również cały arsenał przedmiotów i rzeczy związanych z ludzką cywilizacją. Natura i kultura tworzą tu jedność przyjmując formę damskich popiersi lub figur. Prezentowane fotomontaże są także rodzajem twórczego dialogu z szesnastowiecznym malarstwem Giuseppe Arcimboldo konstruującego swoje portretowe wizje z elementów marowej natury. Z tą różnicą, iż były to konterfekty męskie.

Autorka w żartobliwy, a zarazem nieco ironiczny sposób podważa „męskocentryczną” wizję świata ukazując różnorodny wizerunek kobiecości. Zaproponowana przez nią feministyczna narracja zaprzecza stereotypowym wyobrażeniom „sztuki kobiecej” charakteryzującej się często banalnością przekazu, i jest, jak mówi sama artystka, *głosem sprzeciwu wobec wszechobecnej presji, jaką wywierają na nas obecny kanon piękna, a raczej kult fizyczności, cielesności, obsesja seksowności i celebryctwa*.

Rekwizytorium stanowiło propozycję intrygującą zarówno w warstwie wizualnej, jak i znaczeniowej.

Prowokowało odbiorcę do własnych refleksji na temat roli i pozycji kobiet we współczesnym społeczeństwie. Znakiem wywoławczym wystawy była praca pt. *Flora dla Księcia Pücklera* (2014) przedstawiająca boginię roślinności z efektowną głową ananasa i zielonym kolczastym pióropuszem. Można ją odczytywać jako symboliczny hołd złożony ekscentrycznemu arystokracie z powodzeniem uprawiającemu te egzotyczne owoce, ale również jako wyraz uznania dla tych, którzy jego wspaniałe dzieło, jakim jest Park Mużakowski, znakomicie kontynuują.

„Flora dla Księcia Pücklera”, 2014

Uroczysty wernisaż *Rekwizytorium* został uświetniony koncertem przygotowanym przez dr Ludmiłę Pawłowską z zielonogórskiego Stowarzyszenia Pro Musica. Trwałym śladem po wystawie jest katalog zawierający liczne ilustracje oraz interesujący tekst dotyczący twórczości Aleksandry Mańczak autorstwa dr Tamary Książek. Ekspozycja cieszyła się dużym zainteresowaniem publiczności, zwiedziło ją blisko 7000 osób.

Tytuł: Aleksandra Mańczak – *Rekwizytorium*

Czas trwania: 24 V – 4 VIII 2019

Miejsce: Nowy Zamek w Bad Muskau

Kurator: Leszek Kania

Alicja Błażyńska

MAGYAR ÉJSZAKA A MŰZEUMBAN czyli WĘGIERSKA NOC W MUZEUM

Pokaz węgierskiego tańca ludowego

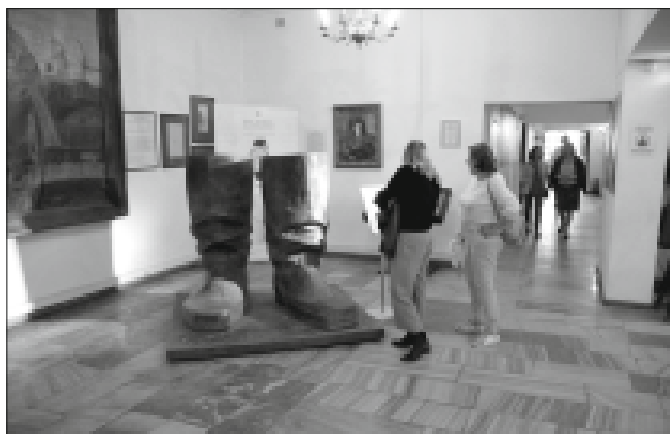
Węgierska Noc w Muzeum przeszła już do historii. Podczas jej trwania zielonogórzanie mogli zobaczyć, dotknąć, posłuchać, a nawet posmakować wybranych przejawów kultury naszych bratanków znad Balatonu. W organizację bardzo mocno zaangażował się Instytut Kultury Węgierskiej w Polsce, którego przedstawiciele na kilka miesięcy przed imprezą wizytowali Muzeum. Już wówczas zasypali organizatorów różnorodnymi propozycjami, które pozwoliły przygotować wydarzenie umożliwiające głębsze poznanie Węgrów i Węgier. Zarówno ich ciekawej historii, ciągle atrakcyjnych i żywych walorów kultury ludowej, jak i współczesności. Znakomitej muzyki rockowej, kinematografii. Ba! Nawet życia sportowego.

Noc Muzealną zainaugurował występ kapeli Szabocsa Szilágyiego, pięcioosobowego zespołu młodych muzyków, prezentującego madziarskie utwory folklorystyczne ze swobodą równą występom zespołów popowych. Koncertowi towarzyszył minipokaz tańca ludowego zaskakujący stonowanym, ale jednocześnie ekspresyjnym układem choreograficznym. Oczy widowni, zgromadzonej przed muzealnym budynkiem podążały ze szczególnym zachwytem za popisem młodego solisty o skandynawskim typie urody, który z niewymuszoną nonszalancją i swobodą odgrywał swoją partię. Jak się okazało, w tradycji tańca węgierskiego ekspresja partnerki jest zdecydowanie ograniczona, a rolę wiodącą pełni mężczyzna. Popularne jest również męskie solo.

Uroczyste otwarcie Węgierskiej Nocy przez dyrektora MZL Leszka Kanię

Po zakończeniu plenerowego koncertu publiczność tłumnie ruszyła do wnętrza, by uczestniczyć w kolejnych atrakcjach. I już w holu natknęła się na zaskakujący akcent wizualny – wielkie buciory. Była to replika fragmentu pomnika Józefa Wissarionowicza Stalina, który został zburzony podczas rozruchów w Budapeszcie w 1956 roku.

Replika fragmentu pomnika Józefa Stalina

Obok instalacji zostały umieszczone dwa niepozorne, ale korespondujące z nią obiekty. Pierwszy z nich to dyplom – podziękowanie narodu węgierskiego dla zielonogórskiego oddziału Polskiego Czerwonego Krzyża za krew, którą mieszkańcy naszego województwa ofiarowali w 1956 roku dla walczących o niepodległość Węgrów. Drugi z kolei, to mała karteczka z nazwiskiem pani Pelagii Szpilki, jednej z tych, którzy podzielili się wtedy z powstańcami najcenniejszym darem. Pani Pelagia znajdowała się wśród publiczności uczestniczącej w spotkaniu dotyczącym historii Węgrów, której ton nadawali były ambasador Węgier w Polsce Ákos Engelmayer oraz dr János Tischler, dyrektor Węgierskiego Instytutu Kultury. Obaj panowie władający świetną polszczyzną wplatali w opowieść o dziejach swojej ojczyzny także anegdoty i fakty dotyczące związków między naszymi krajami, często podkreślając wzajemną pomoc i solidarność w trudnych chwilach.

Spotkanie z Ákosem Engelmayerem wieloletnim ambasadorem Węgier w Polsce oraz dr. Jánosem Tischlerem dyrektorem Węgierskiego Instytutu Kultury

Nie tylko dorośli znajdowali rozrywkę dla siebie. Jednym z najbardziej oczekiwanych punktów programu Nocy Muzealnych były warsztaty plastyczne. Podczas ich trwania najmłodszy i nieco starsi zmagali się z igłą, nitką oraz filcowymi aplikacjami. Ubrały one wielu zwiedzających w serdaki, pasy i czepce, których wzornictwo było odbiciem węgierskiego ubioru ludowego. Pomysłodawczynią spotkania była Krystyna Betiuk, od lat współpracująca z zielonogórskim Muzeum w ramach tego cyklu.

Uczestnicy warsztatów plastycznych podczas pracy

Olbrzymie emocje pojawiły się przy konkursie wiedzy o Węgrzech. I choć przy zadawaniu pytań i udzielaniu odpowiedzi wymowa pewnych słów nastęrczała trudności, to uczestnicy dzielnie sobie z nią radzili. Siedzący w tylnym rzędzie J. Tischler ze śmiechem pomagał w artykulacji niektórych wyrazów, a niekiedy też uzupełniał wypowiedzi drobnymi dygresjami. Okazało się, że wiedza, jaką posiadamy na temat Węgrów nie jest ani taka mała, ani powierzchowna. Biorący udział w konkursie wykazali się znajomością różnych dziedzin życia: historii, kultury, sportu, literatury, muzyki, gospodarki, geografii itd. A wielu, którzy tylko przyglądali się temu nietypowemu

współzawodnictwu, z pewnością zainspirowanych zostało i sięgnęto już w domowych pieleszach do informatorów czy internetu, by bardziej jeszcze pogłębić swoją wiedzę.

Dr Izabela Korniluk podczas prowadzenia konkursu „Polak, Węgier, dwa bratanki...”

A tymczasem przed siedzibą Muzeum rozłożyła stoisko Ewa Hangel, właścicielka sklepu węgierskiego, autorka trzech książek o gotowaniu. Niemal na wprost drzwi wejściowych ustawiła swój kociołek, z którego zapachy wabiły krążących po deptaku spacerowiczów. Powstawała w nim potrawa na wędzonej słonince, z dodatkiem przepysznej ostrej kielbasy, słodkiej wędzonej papryki, ziemniaków i cebuli. Kolejka smakoszy cały czas przyglądała się procesowi gotowania. Najbardziej dociekliwi dyskutowali z Panią Kociołkową o sekretach kuchni węgierskiej, jej składnikach, przyprawach, a nawet o sposobie biesiadowania. W tym czasie danie najpierw skwierczało, potem dusiło się i bulgotało, aż wreszcie całe się dopełniło i nastąpiła wyczekiwana degustacja.

Ewa Hangel podczas „kociołkowania” węgierskiej potrawy

Kulminacyjnym punktem programu Węgierskiej Nocy w Muzeum było otwarcie wystawy etnograficznej sławiącej kulturę ludu Matyó. Znalazły się na niej elementy wyposażenia wnętrz, stare fotografie, wyroby ceramiczne i miniaturowe stroje ludowe. Ze szczególną starannością zaaranżowany został kącik sakralny z kapliczką i świętymi obrazkami. Ale przecież nie tylko przeszłość pokazywali nam Węgrzy podczas tej Nocy. Miłośnicy pięknych krajobrazów mogli obejrzeć wystawę planszową *W jak Węgry. W jak wino*, prezentującą najważniejsze regiony winiarskie tego kraju: Tokaj, Villány, Eger oraz Nagy Somlő, wyposażoną też w informacje o przeróżnych destylatach tam produkowanych.

Fragment wystawy „Hungarikum – sztuka ludu Matyó”

Nie zabrakło *evergreenów* muzyki rockowej, która podbijała serca Europejczyków w ubiegłym wieku. Te przedstawił dziennikarz Robert Dłucik, mówiący z pasją o klasykach i nieznanymi mistrzami węgierskiej muzyki rockowej od lat 60. XX wieku do dziś. Była to świetna okazja, by odkryć na nowo lub dopiero poznać muzyczne perły znad Balatónu – nie tylko znakomitą Omegę, ale i inne bardzo interesujące zespoły.

Robert Dłucik podczas wykładu pt. „Nie tylko Omega – rockowe skarby Węgier” – o klasykach i nieznanymi mistrzami węgierskiej muzyki rockowej od lat 60. XX w. do dziś

Znalazło się również miejsce dla kultury fizycznej – a była nią opowieść o złotej jedenastce, która choć nigdy nie zdobyła mistrzostwa, to jednak pozostała w pamięci Węgrów i wielu fanów futbolu w całej Europie. Autorzy książki „Mistrzowie bez tytułu” – Norbert Tkacz i Daniel Karaś – przypomnieli historię drużyny, ubarwiając ją archiwalnymi zdjęciami.

„Mistrzowie bez tytułu” – rozmowa o węgierskiej piłce nożnej
Od lewej: Norbert Tkacz, Daniel Karaś, Grzegorz Wanatko

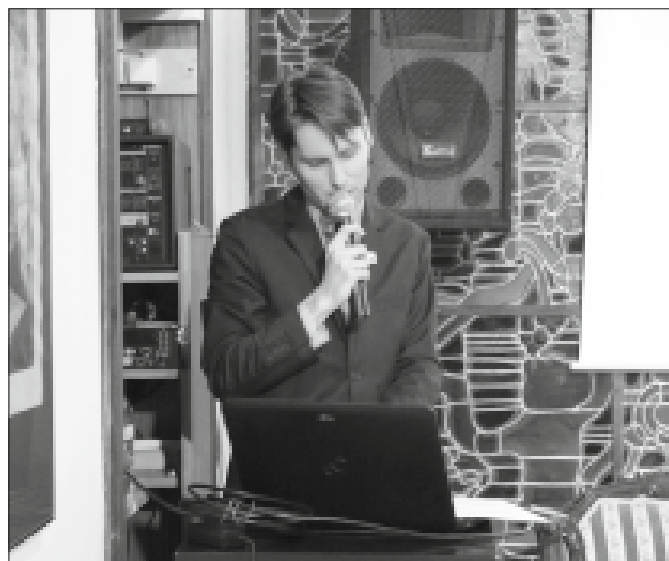
Wielkim zainteresowaniem cieszył się wykład o naturze Madziarów i winach, z których słynie ich kraj. Szczęściarzem, którym udało się w nim uczestniczyć, wychodzili z muzealnych piwnic bardzo usatysfakcjonowani. Nie tylko dane im było degustować wyśmienite przekąski kuchni madziarskiej, ale i też poznawać smak różnych win serwowanych do potraw. Spotkanie odbywające się w dwóch turach trwało ponad dwie godziny, a i tak nie starczyło miejsca dla wszystkich chętnych. Prowadzili je hungarystka Anna Butrym (autorka popularnego bloga „Węgierska randka” oraz Łukasz Ostrowski – znany dziennikarz winiarski, sommelier i antropolog.

Anna Butrym i Łukasz Ostrowski podczas spotkania
pt. „HungAry Bistro!”

Ważnym elementem węgierskiej kultury ostatnich stu lat są dokonania w zakresie fotografii i kinematografii. Te wątki zostały także zaprezentowane podczas

Nocy Muzealnej. Wielu zainteresowanych zgromadził wykład Tomasza Pastyrzyka dotyczący awangardowej fotografii węgierskiej. Podczas wykładu przedstawione zostały sylwetki László Moholy-Nagy’ego, Andre Kertesa, Brassai’ego czy Roberta Capy oraz ich dokonania artystyczne. Aby zrozumieć rolę tych artystów warto przypomnieć słowa R. Capy „Nie wystarczy mieć talent. Trzeba urodzić się Węgrem”. Równie wysoko oceniane są dokonania węgierskiej szkoły filmowej. Wielbiciele kina mieli nie lada gratkę, mogąc uczestniczyć w blisko trzypółgodzinnym pokazie krótkometrażowych filmów animowanych i fabularnych.

Wykład Tomasza Pastyrzyka na temat awangardowej fotografii węgierskiej.

Akordem spinającym Węgierską Noc w Muzeum był ponowny występ kapeli Szabocsa Szilágyiego. Amatorzy ludowej muzyki i tańca ulegli też zaproszeniom Gaspara Keresztosa z Węgierskiego Instytutu Kultury i włączyli się do wspólnej zabawy z tancerzami.

Podczas Nocy jak zawsze niezbędni okazali się wolontariusze z Zielonogórskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku, pomagający czuwać nad bezpieczeństwem muzealnych zbiorów. Wydarzenie nie mogłoby zaistnieć również w tak ciekawej formie, gdyby nie pomoc partnerów i mecenasów wspierających finansowo i rzeczowo różne punkty programu. Raz jeszcze trzeba też przypomnieć zaangażowanie i znakomitą współpracę z partnerem wydarzenia – Węgierskim Instytutem Kultury.

Niemalym hartem ducha wykazali się również pracownicy MZL. W tym roku przyszło im pracować i przygotowywać imprezę w warunkach, delikatnie rzecz ujmując, niełatwych. W tle bowiem trwa wielka inwestycja przeobrażająca zielonogórskie Muzeum. Od strony podwórza wznoszony jest nowy gmach, a wewnątrz starego trwają prace remontowe o skali dotąd tu nie widzianej. Tym większe należą się im podziękowania, za to, że podjęli wyzwanie i nie ulękli się trudów oraz komplikacji związanych z pracami budowlanymi.

Alina Polak-Woźniak

HUNGARIKUM – SZTUKA LUDOWA MATYÓ

Prezentacja kolekcji niezwykłych przedmiotów kultury materialnej oraz zdjęć archiwalnych odnoszących się do tradycji ludu Matyó miała swój wernisaż w ramach Węgierskiej Nocy w Muzeum 18 maja 2019 roku.

Wernisaż wystawy

Od lewej: Ilona Viszóczy i dr Alina Polak-Woźniak

Kultura ludu Matyó, zamieszkującego okolice miasta Mezőkövesd w północno-wschodniej części Węgier, zaliczana jest do jednego z najbardziej fascynujących zjawisk w etnografii Europy. Znana jest przede wszystkim ze wspaniałe haftowanych strojów, których piękno i unikatowość zostały docenione przez społeczność międzynarodową i jako Dziedzictwo Matyó – przetrwanie haftu, strojów i folkloru – została w 2012 roku wpisana na Listę Reprezentatywną Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego UNESCO. Chcąc przybliżyć ten niezwykły dorobek mieszkańcom Polski, Muzeum im. Ottó Hermana w Miskolcu we współpracy z Muzeum Matyó w Mezőkövesd i Węgierskim Instytutem Kultury w Warszawie przygotowało wystawę *Hungarikum – sztuka ludu Matyó*.

Fragment wystawy

Kultura Matyó obejmuje głównie mieszkańców miasta Mezőkövesd, ale też tradycyjnie wymienia się tu sąsiednie wsie Tard i Szentistván. Samo pochodzenie nazwy „matyó” stoi pod znakiem zapytania. Prawdopodobnie ludność tych katolickich miejscowości została tak nazwana w XIX wieku przez mieszkańców okolicznych wiosek kalwińskich. Nie zostało naukowo udowodnione, ale głęboko zakorzenione jest przekonanie społeczności Matyó, że nazwa pochodzi od zdrobnienia imienia króla Macieja – Mátyás, który nadał wsi Mezőkövesd prawa miejskie. Po najeździe tureckim duży wpływ na kształtowanie charakterystycznego oblicza tej społeczności miały przemiany gospodarcze, jakie nastąpiły w XVIII wieku oraz wzrost demograficzny i koniunktura rolna w XIX wieku. Do odrębnego formowania się kultury Matyó przyczyniła się również pewna izolacja wynikająca z tego, że ludność w całości była wyznania rzymskokatolickiego. W ten sposób powstała na terenie okręgu Dél-Borsod Mezőség oraz Bükkalja zamknięta społeczność, która stanowiła enklawę wśród ludności protestanckiej – kalwińskiej.

Kultura regionu i miasta Mezőkövesd wyróżniała się szczególną rolą sztuki ludowej z pięknymi haftami i ich wykorzystaniem w strojach. Charakterystyczny ubiór, niezwykle bogato zdobione damskie i męskie stroje świąteczne zmieniały i rozwijały się w czasie, w sposób typowy również dla innych węgierskich grup etnicznych. Na Węgrzech w końcu XIX i na przełomie XIX/XX wieku, podobnie jak w Polsce i innych krajach europejskich, kształtowała się koncepcja kultury narodowej. Sięgano w pierwszym rzędzie do tradycji chłopskich, zakładając, że kultura ludowa to jedyna żywa i reprezentatywna forma starych wspólnych tradycji. W tym okresie strój ludowy Matyó stał się uosobieniem węgierkości, a sztuka tej społeczności odzwierciedleniem romantyzmu narodowego. Wizerunek ten rozpowszechnił się w kraju i za granicą. Jego przejawem było w 1911 roku zaprezentowane przedstawienie wesela Matyó na tradycyjnie organizowanym balu w gmachu opery w Budapeszcie. Wydarzenie to rozpropagowało tradycję i kulturę tej grupy etnicznej. Wzory Matyó – wykorzystane pierwotnie na tekstyliach – były utożsamiane nie tylko z samą społecznością, ale z całą węgierską kulturą ludową i wspólnymi korzeniami historycznymi.

Charakterystyczną częścią stroju kobiecego była długa, rozszerzająca się ku dołowi w formie dzwonu, plisowana spódnica z dwoma lub trzema halkami. To ona zdecydowanie odróżnia strój Matyó od okolicznych ubiorów ludowych, gdzie spódnice były krótkie z bardzo dużą ilością halek. Strój kobiety odzwierciedlał przede wszystkim pozycję w społeczności, wiek i okazję, z której był noszony. Na różne okoliczności ubiór był odmieniany w wielu szczegółach. W tradycyjnym społeczeństwie

chłopskim zwracano wyjątkową uwagę na strój młodzieżowy, na wygląd całości i sposób noszenia. Kawalerom oraz pannom na wydaniu przysługiwały najbardziej paradne i kolorowe stroje. Dla następujących po sobie pokoleń obowiązywał pewien ściśle określony sposób ubierania się. Szyto odzież przeznaczoną na konkretne święta i dni powszednie. Bardzo ważna była prezentacja i sposób chodzenia, na które zwracano uwagę już dzieciom. Spośród strojów świątecznych wyjątkowo bogate było ubranie weselne młodych.

Na przełomie XIX i XX wieku rozpowszechniło się w Mezökövesd robienie zdjęć. Mimo że większość fotografii pokazuje głównie zaaranżowane ustawienia ludzi w strojach świątecznych, to jednak stanowią one jedyną w swoim rodzaju dokumentację historii tej grupy etnicznej. Bardzo często informują nie tylko o ubiorach oraz zachodzących w nich zmianach, ale także o szczegółach

funkcjonowania tradycyjnego społeczeństwa. Zainteresowanie kulturą Matyó sprawiło, że specjalnie przyjeżdżano do Mezökövesd i fotografowano mieszkańców miasta. Często też sami przybysze przebierali się w ich piękne stroje, robiąc sobie zdjęcia. W ten sposób przyczynili się do rozpowszechnienia kultury ludowej Matyó na całym świecie.

Koncepcję i scenariusz wystawy przygotowała Ilna Viszóczy, zaś w aranżacji ekspozycji w MZL wzięli udział m.in. dr Ildikó Hajdú oraz dr Arnold Tóth.

Tytuł: *Hungarikum – sztuka ludu Matyó*

Czas trwania: 18 V – 1 VII 2019

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kurator: dr Alina Polak-Woźniak

Alina Polak-Woźniak

Premiera książki Zofii Mąkosy

Premiera książki Zofii Mąkosy
Od lewej: dr Alina Polak-Woźniak, Zofia Mąkosa

Na początku lutego 2019 roku miała miejsce premiera najnowszej powieści Zofii Mąkosy *Wendyjska winnica. Winne miasto*. Jako że jej akcja toczy się w Zielonej Górze spotkanie z autorką odbyło się w Muzeum Ziemi Lubuskiej, a przybyła na nie ponad setka gości.

Zofia Mąkosa to kobieta pogranicza. Urodziła się w Kargowej, leżącej wówczas w województwie zielonogórskim, ale całe zawodowe życie spędziła w Siedlcu koło Wolsztyna. Po przejściu na emeryturę po wieloletniej pracy jako nauczycielka historii powinna była zająć zasłużone miejsce na kanapie przed telewizorem. Ona jednak postanowiła wyrzucić do góry nogami utarte schematy i zaczęła pisać. O czym? Oczywiście o pograniczu. Jej pierwsza powieść *Cierpkie grona* w 2017 roku została nominowana do Nagrody Literackiej Andrzeja

Krzysztofa Waśkiewicza, a w lutym 2018 otrzymała Lubuski Wawrzyn Literacki.

Na początku spotkania wyświetlone zostały kroniki filmowe ukazujące nasze miasto w pierwszych latach po II wojnie światowej. Po takim wprowadzeniu publiczności w klimat *Winnego miasta* Zofia Mąkosa rozpoczęła opowieść o tym, skąd u niej wzięło się zainteresowanie winiarskimi tradycjami naszego regionu oraz w jaki sposób zdobywała informacje historyczne, które tak umiejętnie wykorzystuje w swoich powieściach. Pisarka korzystała z materiałów prasowych z epoki, archiwaliów, a także artykułów Tomasza Czyżniewskiego publikowanych na ostatniej stronie „Łącznika Zielonogórskiego”. Przyznała również, że w tak dokładnym poznaniu dziejów Zielonej Góry pomogło jej kilka osób, a szczególnie podkreśliła rolę Przemysława Karwowskiego – zielonogórskiego znawcy problematyki winiarskiej, prezesa Fundacji na rzecz Lubuskiego Dziedzictwa – Gloria Monte Verde – którego określiła mianem współautora książki. Pan Przemysław przybliżył gościom ciekawą historię, jak to było naprawdę z pękaniem butelek i wyrokiem sądu wojakowskiego dla dyrektora technicznego Lubuskiej Wytwórni Win.

Przez całe spotkanie wyświetlana była prezentacja multimedialna ukazująca miejsca w Zielonej Górze związane z akcją promowanej książki. Wśród publiczności siedziała Stefania Zawacka będąca bohaterką dwóch zdjęć. Pomimo upływu ponad siedemdziesięciu lat od chwili ich zrobienia, dokładnie pamiętała kiedy to się stało i w jakich okolicznościach.

Po odpowiedzi na liczne pytania od publiczności, Pani Zofia podpisywała swoje książki, a goście mogli spróbować lokalnych trunków z winnicy „Żelazny” oraz winnicy „Julia”.

Urszula Rogowska

Kąkole, bławatki i maki...

Krystyna Betiuk podczas warsztatów w MZL

Warsztaty plastyczne pod kierunkiem Krystyny Betiuk, pod pięknym poetyckim tytułem *Kąkole, bławatki i maki od niepamiętnych czasów zdobiły ludowe wianki, pasy i serdaki* odbyły się podczas Węgierskiej Nocy w Muzeum. Jak zwykle zgromadziły one ogromne tłumy miłośników w różnym wieku – dzieci, młodzież oraz osoby dorosłe. Ta forma wspólnej zabawy zyskała już swoich stałych zwolenników i od wielu lat stanowi jeden z najbardziej oczekiwanych punktów programu Nocy Muzealnych.

W tym roku warsztaty związane były z węgierską sztuką ludową. Nawiązywały do ubioru ludowego, który jest bardzo ozdobny i w zależności od regionu różni się krojem, motywami i kolorystyką. Uczestnicy wykorzystując wycięte z kolorowego filcu elementy kwiatowe, przyszywali je na serdaki, pasy i wianki wykrojone według opracowanych i przygotowanych przez Krystynę Betiuk wzorów. Powstawały piękne i bajecznie kolorowe kompozycje, a inspiracją do ich tworzenia były oryginalne węgierskie stroje ludowe eksponowane w sali obok na wystawie *Hungarikum – sztuka ludu Matyó*.

Jak napisała Krystyna Betiuk, autorka i pomysłodawczyni tego wydarzenia: *Idąc tropem starej legendy ujawniającej sekret powstania jednego z najpiękniejszych wiejskich motywów ozdobnych, odkrywałam stopniowo ogromne bogactwo ornamentyki węgierskiej sztuki ludowej. Jej różnorodność i zachwycające piękno haftów i dekoracyjnych aplikacji, wyrażające się najpełniej w strojach ludowych, podsunęło mi pomysł, by zaproponować uczestnikom warsztatów poznanie tego ciekawego obszaru kultury węgierskiej i... ozdobienie własną kompozycją, przygotowanych wcześniej serdaków, pasów i wianków motywami inspirowanymi znanymi na całym świecie wzorami Matyó i Kolocsai. (...) Uczestnicy warsztatów, w własnoręcznie ozdobionych strojach też wpiszą się w tradycję węgierską, a po trosze i polską, ponieważ czasy wspólnej historii widoczne są też w sztuce naszych górali podhalańskich. Kultura pod hasłem „Dziedzictwo Matyó – przetrwanie haftów, strojów i folkloru” jest wpisana na listę światowego dziedzictwa UNESCO, a jej przepiękne wzory od lat inspirują artystów, światowych projektantów mody w tworzeniu coraz to nowych kolekcji dla ludzi, którym wciąż się one podobają. Mam nadzieję, że i uczestnicy warsztatów przechowają je w swojej pamięci dla potomnych.*

Prace uczniów Szkoły Podstawowej w Nowym Miasteczku

Uczestnicy warsztatów podczas pracy

Longin Dzieżyc

Nowy kształt Sali Zegarowej

Wystawa zegarów w nowej aranżacji

Cieszymy się z faktu, że w bieżącym roku udało się zmienić ekspozycję stałą poświęconą szeroko rozumianym zabytkom zegarmistrzowskim. Cztery nowe gabloty „kominowe” oraz trzy poziome umożliwiły wzbogacenie wystawy o nieprezentowane dotąd obiekty, zasadnicze przeredagowanie ekspozycji oraz jej wzbogacenie. Zegary od wieków należą do najpopularniejszych przedmiotów codziennego użytku. Stały się ważnym wyznacznikiem cywilizacyjnego rozwoju oraz przeobrażeń ludzkiej mentalności.

Sala Zegarowa w Muzeum Ziemi Lubuskiej jest miejscem prezentacji dzieł „z duszą”, które jednocześnie obrazują postęp w zakresie mechaniki oraz przemiany stylowe w sztuce. Ekspozowane różnorodne typy czasomierzy są efektem wspólnej pracy mistrzów od mechanizmu oraz artystów rzemieślników – malarzy, złotników, ceramików czy ebenistów.

Na kolekcję rzemiosła zegarmistrzowskiego Działu Sztuki Dawnej składa się blisko 280 obiektów. Prezentujemy wyroby talerzowe, kominkowe, powozowe, ludowe czy kieszonkowe, powstałe od końca XVIII do początków XX wieku. Do najefektowniejszych należą tworzone w 2. połowie XVIII wieku we Francji zegary kominkowe z kompozycjami figuralnymi, wykonywane z wykorzystaniem porcelany, brązu oraz różnych gatunków kamienia.

Zupełnie inny charakter mają dominujące pod strzechami całej Europy ludowe zegary ścienne zwane „Schwarzwaldami”, wytwarzane na terenie Szwajcarii, Niemiec i Francji. Początkowo te proste i trwałe konstrukcje o dużej dokładności chodu wykonywane były wyłącznie z drewna. Do tej grupy obok popularnego zegara z kukułką należą także ikonowe oraz urządzenia, których drewniane lub porcelanowe tarcze zdobi malatura.

Wiele czasomierzy zawiera bogate twórcze przesłania, dostrzegamy je między innymi w pełnym symboliki wyobrażeniu czterech pór roku umiejscowionych w narożach tarczy zegara sygnowanego przez pracownię F.A. Schulze z Gubina. Do wielowiekowych tradycji winiarskich naszego regionu nawiązuje czasomierz ścienny z cyferblatem na tle beczki oraz

postaciami amorków i winnych gron. Bogato rzeźbiona obudowa kryje mechanizm powstały w znanej i cenionej w Europie wytwórni Gustawa Beckera, założonej w 1847 roku w śląskich Świebodzicach. Przykładem jej osiągnięć na wystawie jest zegar podłogowy z lat dwudziestych.

Do najefektowniejszych obiektów z początku XX stulecia należy także wyrób podłogowy z okazałym rzeźbiarskim przedstawieniem nimfy, będącej uosobieniem życiodajnych sił przyrody.

W Dziale Sztuki Dawnej najliczniejszą grupę urządzeń mierzących czas stanowią wyroby XIX- i XX-wieczne do użytku osobistego. Są to nierzadko klejnoty sztuki zegarmistrzowskiej i jubilerskiej. Najstarszy angielski zegarek kieszonkowy z końca XVIII wieku ma naciąg kluczykowy z bębniem i ślimakiem kompensującym nierównomierny chód. Skomplikowany mechanizm zamyka ozdobny kok. Prezentujemy również późniejszy szwajcarski chronograf o wysokim stopniu złożoności, z repeterem, wskazaniem faz księżyca, kalendarzem i stoperem.

Mechanizmy zegarów kieszonkowych chroniły kryte, półkryte lub otwarte koperty, wykonane ze złota, srebra lub stali, zdobione często grawerką, giloszem lub barwną emalią. Część z nich pochodzi z dobrze znanych także i dzisiaj wytwórni jak: Schaffhausen, Zenith, Longines, Tissot czy Junghans.

Przeobrażenia zachodzące w zegarmistrzostwie są symbolem permanentnych zmian wynikających z potrzeby coraz dokładniejszego pomiaru czasu uwarunkowanego rosnącym tempem życia i postępem technicznym.

Na ekspozycji, obok zabytków zegarmistrzostwa, znalazły się także urządzenia do odtwarzania dźwięku – pozytywka płytowa „Symphonion”, szafa grająca „Polyphon” z końca XIX wieku oraz różnego typu patefony. Większość prezentowanych urządzeń wykorzystuje napęd sprężynowy znany od blisko 500 lat i popularny jeszcze do lat 70. ubiegłego wieku.

Kolejne *novum* ekspozycji to prezentacje czasowe dotyczące rzemiosła zegarmistrzowskiego. Były to zarówno zegary i pogodomierze o tematyce łowieckiej, a także ostatnio pokazywana grupa zegarów kaflowych, które należały do najstarszych na wystawie. W czasomierzach tych wcześniej znane mechanizmy żelazne zastąpiono bogato zdobionymi mosiężnymi, zamkniętymi w wykonanych ze złoczonego i grawerowanego brązu obudowach. Od ich kwadratowych lub sześciokątnych form z poziomymi cyferblatami nazywano je kaflowymi lub, z racji charakterystycznych wysokich nóżek, „żabami”. Ta forma zegara była popularna w Europie w XVII i XVIII wieku. Cztery prezentowane tego typu obiekty powstały od 1. połowy XVII do połowy XVIII stulecia i pochodziły ze zbiorów prywatnych. Zaprezentowaliśmy także ważny element współczesny związany z Zieloną Górą, odnoszący się zarazem do tradycji. Jest to czasomierz naręczny męski o naciągu automatycznym, produkt działającej w naszym mieście firmy „Polpora”, który powstał z okazji obchodów 100-lecia niepodległego państwa polskiego.

W najbliższym czasie planowana jest kolejna odsłona czasomierzy o tematyce łowieckiej.

Anna Zawadzka-Dziuda

100-lecie powołania Polskiej Policji

Występ Orkiestry Policyjnej przed gmachem MZL

Wielkie otwarcie wystawy odbyło się w środę, 19 czerwca 2019 roku. Obchody 100-lecia Policji Państwowej rozpoczęto w Zielonej Górze przed Filharmonią koncertem w wykonaniu Orkiestry Policyjnej Komendy Wojewódzkiej Policji we Wrocławiu. Muzycy koncertowali przechodząc deptakiem do gmachu Muzeum Ziemi Lubuskiej. Kilku-minutowe wykonania znanych utworów wzbudziły aplauz obserwujących. Dodatkowo przed wejściem do Muzeum zaaranżowano scenografię przedwojennego posterunku, na którym policjanci ubrani w dawne historyczne mundury wydawali pamiątkowe przepustki. Ponadto jeździli po zielonogórskim deptaku na rowerach z okresu międzywojnia wzbudzając ogromne zainteresowanie przechodniów.

Fragment wystawy

Na wystawie zaprezentowano tablice historyczne dokumentujące proces powstawania Policji Państwowej, które zostały przygotowane przez Biuro Historii i Tradycji Komendy Głównej Policji w Warszawie. Obrótowe krzesło fotografa policyjnego demonstrowało dawny sposób wykonywania zdjęć przestępców do kartoteki policyjnej.

Rozwieszono tablice pomagające w sporządzaniu portretów pamiątkowych. Zaprezentowane zostały repliki przedwojennych mundurów – męskiego oraz kobiecego – tzw. Granatowej Policji. Ekspozycję wzbogaciły: broń będąca na wyposażeniu dawnej Policji Państwowej, znaczki ewidencyjne, przedwojenne kodeksy karne, unikatowe fotografie dokumentujące służbę policjantów z tamtego okresu. Zaprezentowane eksponaty pochodzą głównie z prywatnych kolekcji, należą też do członków ze Stowarzyszenia Rekonstrukcji Historycznej Policji Województwa Śląskiego 1922-1939 oraz zielonogórczanina asp. szt. Roberta Ulanickiego.

Aranżacja przedwojennego posterunku Policji Państwowej

Otwarcia wystawy towarzyszyło seminarium dotyczące historii i tradycji Policji. Wykład *Zarys historii Policji Państwowej* wygłosił dr Dariusz Fabisz z Instytutu Historii Uniwersytetu Zielonogórskiego, następnie Mateusz Zaremba z Biura Historii i Tradycji Policji Komendy Głównej Policji w Warszawie przedstawił prezentację: *Mundur Policji Państwowej w latach 1919-1939*. Na zakończenie seminarium Piotr Dziedzic, dyrektor Lubuskiego Muzeum Wojskowego w Zielonej Górze z siedzibą w Drzonowie, zaprezentował *Zasoby muzealne przekazane przez Policję Lubuskiemu Muzeum Wojskowemu w Drzonowie*.

Wystawa została zorganizowana dzięki wsparciu Janusza Kubickiego Prezydenta Miasta Zielona Góra oraz Stowarzyszenia Bezpieczne Miasto.

Tytuł: *100-lecie powołania Polskiej Policji*

Czas trwania: 19 VI – 29 IX 2019

Miejsce: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Kuratorzy: podinspektor Małgorzata Barska, podinspektor Małgorzata Stanisławska – Komenda Miejska Policji w Zielonej Górze; Anna Zawadzka-Dziuda, Tomasz Kowalski – MZL

Anitta Maksymowicz

Dwa lata w podróży po Polsce – 20 przystanków naszej wystawy

W 41. numerze „Museionu” (kwiecień 2018) przedstawiliśmy wystawę *W drodze do niepodległości. Kanadyjski przystanek – obóz Kościuszko w Niagara-on-the-Lake 1917-1919*, która przygotowana została przez Muzeum Ziemi Lubuskiej w ramach Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA 2017-2022 z okazji 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Ekspozycję, która jest efektem badań naukowych autorki prowadzonych w USA, tworzą kopie fotografii, dokumentów, listów oraz prasy, pochodzących z archiwów kanadyjskich oraz – w największej części – z Archiwum Zarządu Głównego Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce (SWAP), którego Okręg 2. w Nowym Jorku był też sponsorem wystawy.

Wernisaż odbył się w naszej siedzibie 10 listopada 2017 roku, niemal dokładnie sto lat po otwarciu w miasteczku Niagara-on-the-Lake tytułowego obozu szkoleniowego dla polskich ochotników z Ameryki do tworzonej wówczas Armii Polskiej we Francji. Treść wystawy została omówiona już w „Museionie”, więc w tym miejscu przypomnijmy tylko pokrótce: w czerwcu 1917 roku prezydent Francji Raymond Poincaré wydał dekret o powołaniu we Francji ochotniczej „jedynej, samodzielnej, sojuszniczej i współwalczącej” Armii Polskiej, która uznana została przez państwa Ententy i *de facto* reprezentowała nieistniejące państwo polskie. Była to autonomiczna armia (od koloru mundurów nazywana Błękitną Armią), walcząca pod własnym sztandarem, choć – na czas wojny – pod francuskim dowództwem gen. Louisa Archinarda (generał Józef Haller objął dowództwo krótko przed zakończeniem wojny, w październiku 1918 roku). Wojsko to w pierwotnych założeniach miało składać się przede wszystkim z Polaków z Francji, a także z sąsiednich krajów: Belgii, Holandii, Wielkiej Brytanii oraz polskich jeńców z armii niemieckiej i austriackiej. Jednak akcja werbunkowa przyniosła początkowo bardzo mizerne rezultaty, bowiem przez pierwsze miesiące zgłosiło się tylko niespełna tysiąc ochotników z Francji, co postawiło pod znakiem zapytania realność istnienia armii. Dopiero transporty, które od grudnia 1917 roku zaczęły systematycznie przywozić do Bordeaux tysiące Polaków z Ameryki, pozwoliły uratować całe przedsięwzięcie i dać impuls dla kolejnych ochotników, także z tak odległych państw, jak Brazylia czy Chiny. W ten sposób powstała Armia Polska we Francji, licząca ok. 80 tysięcy żołnierzy, z których ok. 21 tysięcy wywozono z Ameryki. Zanim ci ostatni ochotnicy wyruszyli do Europy odbywali przeszkolenie wojskowe w obozie w Niagara-on-the-Lake w Kanadzie. Temu właśnie epizodowi poświęcona jest wystawa o obozie Kościuszko, który funkcjonował w miasteczku od października 1917 do marca 1919 roku, i przez który przeszło ponad 22 tysiące polskich ochotników. Ekspozycja ma na celu przywrócenie pamięci o ogromnym wkładzie amerykańskiej Polonii w odzyskanie niepodległości przez Polskę i później w walkach z Ukraińcami i bolszewikami o wschodnie granice odrodzonego już państwa. Wystawa pokazuje też międzynarodowy charakter wsparcia dla polskich aspiracji niepodległościowych – podkreśla, iż nie tylko na

rdzennych ziemiach, ale także tysiące kilometrów od nich działali ludzie, którym sprawa polska była bardzo bliska. Były to nie tylko rządy sprzymierzeńców – Francji, USA i Kanady, ale także „zwykli” obywatele tych krajów, którzy udzielali szerokiego wsparcia polskim ochotnikom. W ten sposób oni również – pośrednio – przyczynili się do starań o odzyskanie niepodległości przez Polskę.

Ekspozycja, która w naszym Muzeum była pokazywana przez blisko cztery miesiące, ze względu na swój mało znany i – w stosunku do dużej części rocznicowych propozycji – „niszowy” temat, wzbudziła żywe zainteresowanie w kraju. Pierwszą prezentacją poza MZL był pokaz wystawy w Muzeum im. A. Kowalskiego w Międzyrzeczu, który miał miejsce latem 2018 roku. Dokładnie w 100. rocznicę odzyskania niepodległości, 11 listopada 2018 roku, wystawa o obozie Kościuszko została otwarta w Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku, gdzie była prezentowana przez blisko dwa miesiące, a następnie można ją było oglądać w kameralnych wnętrzach Akademii Sztuki Wojskowej w Warszawie. Od listopada 2018 roku nie powróciła ona do naszego Muzeum i ma swoje odśłony w kolejnych miastach Polski. W międzyczasie z wystawą zapoznał się Wojciech Stanisław Grochowalski z Łodzi – niezwykle barwna postać, historyk, biznesmen, menedżer kultury, twórca i organizator Festiwalu Pianistycznego im. A. Rubinsteina w Łodzi, prezes Fundacji Kultury i Biznesu, znawca i pasjonat postaci generała Bolesława Wieniawy-Długoszewskiego, autor i wydawca. Zafascynowany historią zapomnianych ochotników, zapragnął pokazać ten interesujący temat i mało znane fotografie także w Łodzi. Zaproponował on również Muzeum Ziemi Lubuskiej oraz Stowarzyszeniu Weteranów Armii Polskiej w Nowym Jorku organizację tournée wystawy po Polsce. Od tego momentu, dzięki zaangażowaniu Wojciecha Grochowalskiego, który z przekonania stał się gorącym propagatorem ekspozycji, oraz dzięki Okręgowi 2. SWAP, pokrywającemu koszty związane z transportem wystawy i organizacją pokazów, historia ochotników z Ameryki przybliżana jest w kolejnych miastach Polski.

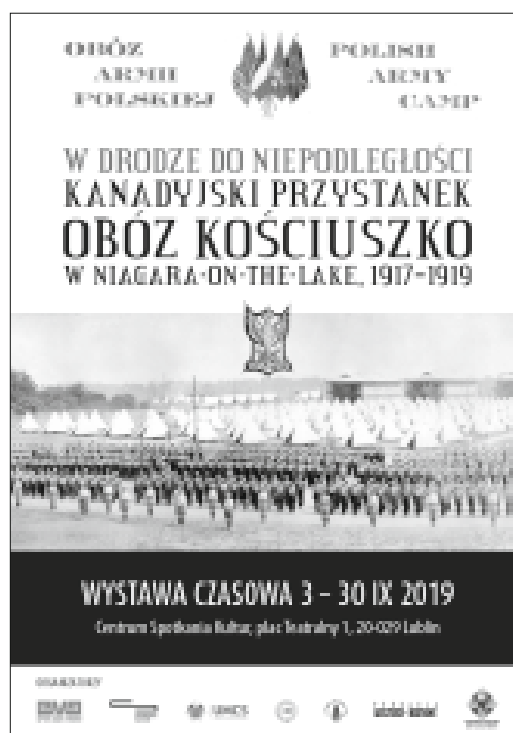
Wojciech Grochowalski stara się wybierać instytucje, które są odwiedzane przez potencjalnie zainteresowanych gości, do tej pory były to: Biblioteka Uniwersytecka w Łodzi (marzec-maj 2019), Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach (czerwiec) i jego Filia w Piotrkowie

Trybunalskim (maj), a nawet tak „nieoczywiste”, ale za to licznie odwiedzane latem miejsce jak Centrum Informacji Turystycznej w Łebie, gdzie wystawa była prezentowana podczas wakacji. Również czas i miejsce kolejnego pokazu było dokładnie przemyślane i celowo zaplanowane na wrzesień w Lublinie: wystawa prezentowana w tamtejszym Centrum Spotkania Kultur została bowiem ujęta w programie Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie, która w 2019 roku odbyła się w Polsce, właśnie w Lublinie. Ponadto ekspozycja towarzyszyła tam innemu ważnemu wydarzeniu: XX Powszechnemu Zjazdowi Historyków Polskich. Swoją dziesiątą pokaz miała od października do końca roku w Krakowie, gdzie prezentowana była w Centrum Wystawienniczo-Konferencyjnym przy Kopcu Kościuszki, a od stycznia – znów w miejscowości chętnie odwiedzanej przez turystów o tej porze roku – w Zakopanem.

Dalsze plany na rok 2020 obejmują m.in. Szczecin, Poznań, Jelenią Górę, Ostrowiec Świętokrzyski, Olsztyn, Mławę, Białystok, Tomaszów Mazowiecki i Falenicę. Trwają też rozmowy, by ekspozycję pokazać ponownie w Warszawie, tym razem jednak w bardziej dostępnym dla szerokiej publiczności miejscu. W rezultacie, w czasie dwuletniego objazdu po Polsce (2018-2020) ekspozycję było lub będzie można obejrzeć w blisko 20 wyżej wymienionych miastach, choć zgłaszają się również następne instytucje, którym zależy na pokazie w ich miejscowościach (m.in.: Złotoryja czy Bolesławiec).

Promotorowi wystawy zależy na zaprezentowaniu jej w wielu różnych regionach kraju, by historia „amerykańskich” ochotników do Armii Polskiej we Francji stała się w Polsce powszechnie znana i rozpoznawalna. W jego, podobnie jak twórców wystawy, przekonaniu – zasłużyli

oni na tę pamięć. Każdej prezentacji towarzyszą folderki oraz wielkoformatowe plakaty, wykład kuratora, a na wernisażach zawsze obecne są lokalne media. Dzięki zaangażowaniu Fundacji Kultury i Biznesu w osobie Wojciecha Grochowalskiego oraz środkom finansowym, jakich na prezentacje w Polsce udziela Okręg 2. Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej, wystawa stała się również znaczącym elementem promocji w Polsce Muzeum Ziemi Lubuskiej.

Anitta Maksymowicz

Z pamiętnika podróżnika – przyjemny chłód słonecznych wysp...

Christiansø, fot. Marek Wasiel

swoich pieszych, rowerowych i wodnych szlaków prowadzących przez wyspy. Pozwoliły one docenić wielką różnorodność tych duńskich wysp. Spotkanie pełne użytecznych dla obywateli informacji wzbogaciło też wiedzę słuchaczy na wielu głębszych niż tylko praktyczne poziomach: Marek Wasiel z wielką erudycją, kompleksowo ukazał Bornholm i Christiansø, zarówno od strony geologii i archeologii, biologii i ekologii, historii i historii sztuki, ekonomii i polityki, kultury i edukacji... Doświadczenie odkrywanych samodzielnie, na własną rękę świata, zachwyciło przybyłych słuchaczy. Na zakończenie tego wyjątkowego spotkania wymieniali się oni wspomnieniami i refleksjami z naszym bohaterem oraz pozostałymi gośćmi.

Izabela Korniluk

ZADUSZKI 2018

8 listopada 2018 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej po raz kolejny odbyło się spotkanie zatytułowane „Zielonogórskie Zaduszki”, na którym wspominaliśmy tych zielonogórczan, którzy odeszli od nas w poprzednim roku. Osoby, o których mówiliśmy tego dnia miały ścisły związek z naszą instytucją i zaliczaliśmy je do naszych wielkich przyjaciół.

Zdzisława Kraśko

dr Barbara Kołodziejska

ks. prałat Konrad Herrmann

Ekehardt Gärtner

Zdzisław Piotrowski

fot. Mariusz Kapala

Z muzealnej rodziny w styczniu 2018 roku odeszła Zdzisława Kraśko, wieloletnia szefowa Działu Winiarskiego, która pracowała tu kilkadziesiąt lat. Przygodę z Muzeum Ziemi Lubuskiej rozpoczęła pod koniec studiów na Wydziale Budownictwa WSI broniąc dyplom, którego tematem była rekonstrukcja domku winiarskiego z Budachowa. Swoimi wspomnieniami o koleżance z pracy podzielił się dr Longin Dzieżyc.

Drugą osobą, którą wspominaliśmy, była dr Barbara Kołodziejska, wybitna etnografka, która również początki swojej pracy zawodowej związała z instytucją muzealną. Dr Kołodziejska przyjechała do Zielonej Góry w 1958 roku i rozpoczęła tu pracę jako etnograf, jeszcze w Muzeum przy ulicy Szkolnej. Od 1960 roku, gdy dyrektorem Muzeum został Klem Felchnerowski, zaczęła tworzyć Dział Etnograficzny, który rozrósł się w efekcie do wspaniałego skansenu – Muzeum Etnograficznego w Ochli. Postać dr Barbary Kołodziejskiej przybliżyła nam Irena Lew, obecna dyrektor skansenu.

Kolejną osobą zmarłą w 2018 roku był związany z życiem duchowym naszego miasta ksiądz prałat Konrad Herrmann. Tę ważną dla Zielonej Góry postać wspominał dr Czesław Grabowski, przywołując znaczące momenty z 27-letniej posługi księdza jako proboszcza parafii pw. Najświętszego Zbawiciela.

Nasz niemiecki przyjaciel Ekehardt Gärtner to postać, która bardzo ściśle związana była z naszym Muzeum, ale także z Zieloną Górą. Ekki Gärtner to zielonogórczanin urodzony w 1925 roku w niemieckim Grünbergu, który zakochał się w polskiej Zielonej Górze niosąc pomoc i służąc działalnością charytatywną jej

mieszkańcom. Był również wielkim przyjacielem naszej instytucji, osobą która bardzo często tutaj bywała i która darowała do naszych zbiorów bardzo wiele cennych eksponatów. W ciepłych słowach o życiu i działalności Ekkiego opowiadała Barbara Krzeszewska-Zmysłony.

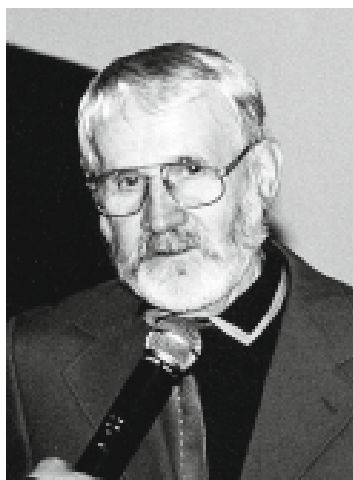
Tego wieczoru wspominaliśmy również Zdzisława Piotrowskiego, samowwającego szambelana zielonogórskiej Starówki. Trudno sobie dziś wyobrazić to miejsce bez barwnej postaci Szambelana, który wielokrotnie uczestniczył w muzealnych wydarzeniach i niezwykle interesował się życiem naszego miasta. O Zdzisławie Piotrowskim opowiadał prof. Wiesław Hładkiewicz.

*Uroczystość tradycyjnie uświetnił występ
Lubuskiego Kwartetu Filharmonii Zielonogórskiej*

Fotografie pochodzą z archiwum Muzeum Etnograficznego w Zielonej Górze, parafii pw. Najświętszego Zbawiciela w Zielonej Górze oraz Muzeum Ziemi Lubuskiej.

Eugeniusz Jakubaszek (1929-2019)

Eugeniusz Jakubaszek
1929-2019

Z wielkim smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci Eugeniusza Jakubaszka, dyrektora Muzeum Ziemi Lubuskiej w latach 1970-1975.

Eugeniusz Jakubaszek urodził się w 1929 roku w Wywłoczce koło Zamościa. Ukończył historię sztuki na uniwersytecie w Poznaniu, gdzie w latach 1954-1957 pracował również jako asystent. Jeszcze podczas studiów, w latach 1952-1955, uczęszczał jako wolny słuchacz na zajęcia z malarstwa w pracowni prof. Eustacheo Wasilkowskiego w Państwowej Wyższej Szkole Sztuk Plastycznych w Poznaniu. W województwie zielonogórskim zamieszkał w roku 1957. Podjął wówczas zatrudnienie w Liceum Pedagogicznym w Ośnie Lubuskim w charakterze nauczyciela rysunku, przez rok pracował także w Wojewódzkim Urzędzie Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk. (...) W roku 1963 podjął pracę związaną z konserwacją zabytków w Wydziale Kultury Wojewódzkiej Rady Narodowej w Zielonej Górze. Skupił się wówczas głównie na inwentaryzacji zabytków budownictwa ludowego w województwie, co stało się przyczynkiem do utworzenia wiele lat później Muzeum Etnograficznego w Ochli. W 1970 został mianowany na dyrektora Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze i pozostał nim do połowy roku 1975. Po reformie administracyjnej przeniósł się do Gorzowa Wlkp., obejmując tam stanowisko Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Następnie wyjechał do Wałbrzycha, gdzie pełnił jednocześnie funkcję dyrektora

Muzeum Okręgowego oraz Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W Wałbrzychu zaangażował się w organizację Państwowego Muzeum Gross-Rosen, a także podjął aktywną współpracę ze środowiskiem artystów wykonujących ceramikę artystyczną, sam również zaczął uprawiać ten rodzaj sztuki. W roku 1988 został kustoszem Działu Ceramiki Artystycznej w zamku Książ, gdzie pracował 10 lat. Mieszkał w Wałbrzychu. Zmarł 14 czerwca 2019 roku.

(fragment tekstu Anety Kamińskiej *Muzeum Ziemi Lubuskiej 1970-1975, Eugeniusz Jakubaszek dyrektor Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze* [w:] *Muzeum Ziemi Lubuskiej 1922-2012*, red. A. Cincio, A. Maksymowicz, Zielona Góra 2012, s. 138)

Arkadiusz Cincio

Profesor Zbigniew Horbowy Honorowym Obywatelem Kargowej

Zbigniew Horbowy 1935-2019

Profesor Zbigniew Horbowy należy do najwybitniejszych polskich projektantów szkła. Urodził się 28 października 1935 roku w Łanczynie nieopodal Kołomyi w województwie stanisławowskim. Po II wojnie światowej musiał opuścić rodzinne strony i osiedlił się w Kargowej. Ukończył liceum ogólnokształcące w pobliskim Wolsztynie. Młody Horbowy myślał o studiach inżynierskich, ale namówiony przez Jerzego Antkowiaka (znanego projektanta mody i stylistę), postanowił zdawać egzaminy do Państwowej Wyższej Szkoły Sztuk Plastycznych we Wrocławiu. Na uczelni kształcił się w Katedrze Szkła Artystycznego w pracowni profesora Stanisława Dawskiego. Jego praca dyplomowa, zrealizowana w hucie szkła „Sudety” w Szczytnej, była wielkim osiągnięciem – jako pierwszy w historii uczelni student wykonał pełny zestaw szklanych naczyń użytkowych. W hucie tej podjął także pierwszą po ukończeniu studiów pracę, początkowo jako projektant w Ośrodku Wzornictwa, a później został jego kierownikiem. W 1974 roku, z jego inicjatywy, powstała w Polanicy-Zdroju Huta Szkła Artystycznego „Barbara”. W polanickiej wytwórni Zbigniew Horbowy mógł w większym stopniu eksperymentować z formą i kolorystyką. W 1965 roku podjął pracę dydaktyczną w PWSSP we Wrocławiu, którą łączył z zatrudnieniem w przemyśle. Na wrocławskiej uczelni Zbigniew Horbowy przeszedł wszystkie szczeble kariery zawodowej. W 1989 roku otrzymał tytuł

profesora zwyczajnego. W latach 1999-2005 był rektorem Akademii Sztuk Pięknych we Wrocławiu.

Jego wieloletnia aktywność przybliżyła polskie szkło o charakterze użytkowym i dekoracyjnym do osiągnięć światowych w tej dziedzinie. Horbowy doskonale orientował się we wszystkich aktualnych tendencjach. W swoich pracach nawiązywał do wysoko cenionego wzornictwa skandynawskiego. Preferował kształty naturalne nawiązujące do kropli i kuli. Zachwycające kolorami naczynia stanowiły swoiste antidotum na szarżyznę dnia codziennego socjalistycznej Polski. Charakterystyczne w twórczości artysty jest upodobanie do zwartych kształtów oraz prostych, surowych form.

Znany jest również z tego, że eksperymentował z technologiami wzbogacającymi kolorystykę i różnicującymi konsystencję szkła. Uważany jest za reformatora polskiego wzornictwa. Szczególnym osiągnięciem artystycznym i handlowym projektanta było szkło typu „antico” uzyskiwane poprzez dodatek proszku „Ixi” do masy szklanej. W zamyśle profesora pęcherzyki powietrza, zazwyczaj dyskwalifikujące wyroby szklane, tworzyły dodatkowy niepowtarzalny walor. Jego twórczość cechowała maksymalna prostota formy połączona z funkcjonalnością.

Prace Zbigniewa Horbowego znajdują się w wielu muzeach, galeriach i prywatnych mieszkaniach. W styczniu 1987 roku ówczesny dyrektor Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze, dr Jan Muszyński, dokonał pierwszych zakupów dzieł Horbowego na potrzeby jego Galerii Autorskiej. Część z nich, jak na przykład kieliszki, puchary, karafki, a także dzbany, butle, patery, wazony czy świeczniki, nawiązuje charakterem do historycznych zbiorów Działu Winiarskiego.

W roku 2017 zielonogórskie Muzeum przygotowało wystawę *Zbigniew Horbowy. Magia szkła*, na której zaprezentowane zostały eksponaty z galerii autorskiej, wyroby jego projektu powstałe w firmie „Inco” oraz przykłady dokumentujące współpracę profesora z zielonogórskim Polmosem. Ta ostatnia grupa obiektów powstała z okazji 50-lecia Lubuskiej Wytwórni Wódek Gatunkowych Polmos w Zielonej Górze w 1996 roku. W lipcu 2018 roku w ramach ekspozycji Muzeum Wina została udostępniona stała prezentacja szkła profesora. W niewielkim pomieszczeniu wyeksponowano 27 naczyń szklanych, m.in. z serii: „antico”, „clima”, „nido” i „bella”.

Zbigniew Horbowy zmarł 17 czerwca 2019 roku w wieku 84 lat. Zgodnie z życzeniem profesora jego prochy spoczęły w grobowcu rodzinnym na cmentarzu w Kargowej. Warto wspomnieć, że profesor z chęcią wracał do stron, w których się wychowywał, odwiedzając znajomych z młodzieńczych lat oraz groby bliskich. Jako rektor ASP we Wrocławiu wspierał kształcenie plastyczne dzieci z gminy Kargowa. Profesor wspomagał także powstanie i rozwój Instytutu Wychowania Plastycznego przy Wyższej Szkole Pedagogicznej w Zielonej Górze (obecnie Instytut Sztuk Wizualnych Uniwersytetu Zielonogórskiego).

Chcąc uczcić jednego z najwybitniejszych obywateli swojego miasta radni zaproponowali nadanie Zbigniewowi Horbowemu tytułu Honorowego Obywatela Gminy Kargowa. Uroczysta XII sesja Rady Miejskiej w Kargowej odbyła się 28 października 2019 roku w sali mediateki „Światowid”. Na sesji, oprócz radnych i sołtysów, obecni byli także liczni członkowie rodziny profesora, m.in. żona Krystyna, córka oraz siostra. Życiorys zmarłego przybliżyła radna Gminy Kargowa Jadwiga Onoszko oraz zastępca dyrektora Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze dr Longin Dzieżyc. Po sesji zebrani goście mogli zwiedzić niewielką prezentację szkła Zbigniewa Horbowego zorganizowaną przez nasze Muzeum.

Longin Dzieżyc

SPRAWOZDANIE

z działalności Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze za 2018 rok

1. WYSTAWY (CZASOWE, STAŁE W SIEDZIBIE, POZA SIEDZIBĄ, LICZBA, OPIS WAŻNIEJSZYCH)

Wystawy czasowe

Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze w 2018 roku udostępniło zwiedzającym 31 wystaw czasowych w siedzibie własnej oraz zorganizowało 5 wystaw poza instytucją. Ponadto placówka wypożyczała obiekty, jak i fragmenty kolekcji do różnych muzeów i galerii w Polsce na organizowane przez nie wystawy. Przewodnym motywem w działalności zielonogórskiego Muzeum w 2018 roku były obchody 100-lecia odzyskania niepodległości przez Polskę. Ten szczególny jubileusz został uhonorowany szeregiem wystaw i okolicznościowych imprez. Jubileuszowe obchody zainaugurowała zrealizowana w naszym Muzeum wystawa *W drodze do niepodległości. Kanadyjski przystanek – obóz Kościuszko w Niagara-on-the-Lake (1917-1919)*. Kolejna ekspozycja, *Drogi do Niepodległej*, o charakterze planszowym skierowana głównie do młodzieży szkolnej, została wypożyczona z Muzeum Niepodległości w Warszawie. Z okazji listopadowego święta Dział Historyczny zaprezentował także dwie kolejne ekspozycje: *Szable i pałasze żołnierza polskiego (1794-1918) ze zbiorów Pawła Komorowskiego* oraz *Józef Piłsudski w ikonografii* z Muzeum Okręgowego w Toruniu.

W ubiegłym roku w naszej placówce zaprezentowana została także największa w kraju wystawa o tematyce łowieckiej: *95 lat Polskiego Związku Łowieckiego. Łowiectwo w odrodzonej Rzeczypospolitej i na Ziemi Lubuskiej ze zbiorów Bogdana Kowalcze i Leszka Szewczyka*. Pokazanych zostało blisko 3 tysiące ciekawych i rzadkich obiektów z różnych dziedzin składających się na łowiectwo.

Największym wydarzeniem o charakterze artystycznym w zielonogórskim Muzeum, przybliżającym osiągnięcia polskiej sztuki, była wystawa *Kobieta w malarstwie polskim XX wieku* ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie. Obejrzało ją blisko 4500 widzów. Szczególny charakter miała także jubileuszowa ekspozycja poświęcona zasłużonemu zielonogórskiemu artyście Józefowi Burlewiczowi z okazji jego osiemdziesiątej rocznicy urodzin. Przedsięwzięciu towarzyszył bogaty okolicznościowy katalog ukazujący dorobek artysty.

Tradycyjnie w maju 2018 roku zorganizowaliśmy już po raz jedenasty Noc Muzeów, która tym razem była poświęcona kulturze czeskiej. W jej ramach zostało zaprezentowanych szereg różnego rodzaju przedsięwzięć. Szczególnie dużą popularnością cieszyła się wystawa *Panie i Panowie, trzymajcie kapelusze* ze zbiorów Muzeum w Nowym Jicinie.

Z kolei cenne historyczne artefakty znalazły się na wystawie prezentującej śląskie skrzynki cechowe. Te unikatowe formy meblarskie powstały od XVI do początków XX wieku i pochodziły z Muzeum Narodowego we Wrocławiu.

Natomiast do najmłodszej widowni była skierowana m.in. wystawa i połączone z nią warsztaty plastyczne poprowadzone przez czołowego polskiego ilustratora wydawnictw książkowych dla dzieci Bohdana Butenkę. Z dużym zainteresowaniem spotkała się także ekspozycja *Lubuskie Lato Filmowe w obiektywie Tomasza Gawalkiewicza*, przygotowana z okazji 50-lecia pracy dziennikarskiej fotoreportera „Gazety Lubuskiej”. Do historii i tradycji Zielonej Góry nawiązywała wystawa *Archivum Grünbergensium. Zielonogórskie manuskrypty i dokumenty z lat 1382-1799*. Część z cennych dokumentów po raz pierwszy pokazano publicznie. Pochodziły one zarówno ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zielonej Górze, Muzeum Ziemi Lubuskiej oraz kolekcji prywatnych.

W dniu 7.09.2018 roku miała miejsce w zielonogórskim muzeum wojewódzka inauguracja Europejskich Dni Dziedzictwa z referatami oraz wystawą prezentującą fotografie polskich i niemieckich uczniów: *Młode spojrzenie na stare – pałace i dwory w Polsce i w Niemczech*.

Ukazaniu najnowszych trendów i kierunków sztuki współczesnej w Muzeum Ziemi Lubuskiej od 2001 roku służy Galeria Nowy Wiek. W 2018 roku w Galerii zorganizowane zostały następujące wystawy: *Tak dla Nie. Obrazy nie pokazywane Ryszarda Woźniaka; Lidia Galica, Cyprian Sekrecki – Relacje; Kobieta w malarstwie polskim XX wieku ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie oraz Część wspólna. Malarstwo Stanisława Ryszarda Kortyki i Jarosława Jeschke*.

Wystawy stałe

Muzeum Wina, Muzeum Dawnych Tortur, Muzeum Zielonej Góry, Wieża asymetryczna Kajetana Sosnowskiego, Galeria witraży Marii Powalisz-Bardońskiej, Sala zegarowa (prezentacja zegarka zielonogórskiej firmy „Polpora”), Galeria piastowskich książąt Śląska Lubuskiego, Śląska Sztuka Sakralna, Galeria Tadeusza Kuntze, Galeria Mariana Kruczka, Galeria Złotego Grona, Galeria dyrektorów Muzeum w Zielonej Górze, Winiarnia mieszcząca.

Wystawy poza siedzibą

- Muzeum Okręgowe w Lesznie, *Współczesne oblicze pejzażu – prace z kolekcji Działu Sztuki Współczesnej MZL*, (16.01 – 11.03.2018),
- Muzeum w Międzyzreczu im. Alfa Kowalskiego, *Obóz Kościuszko w Niagara-on-the-Lake*, (7.06. – 12.07.2018),
- Gdańsk – Muzeum II Wojny Światowej, *Obóz Kościuszko w Niagara-on-the-Lake*, (11.11.2018 – 05.01.2019),
- Grodzisk Mazowiecki – Centrum Informacji Turystycznej, *Australia okiem Niedźwiedzia*, (28.05. – 5.07.2018),
- Muzeum Miejskie w Nowej Soli, *Ikona. Oblicze wiary XVIII-XX w. ze zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze*, (17.12.2018 – 28.02.2019).

Wystawy w których MZL współuczestniczyło:

- Haus Schlesien, we współpracy m.in. z MZL, *Obcy w swoim domu*, (28.11.2018 – 27.01.2019),
- Mazowieckie Centrum Sztuki Współczesnej „Elektrownia” w Radomiu – *Międzywartości*, (12.02. – 22.05.2018),

- Kunsthaus Dresden Städtische Galerie für Gegenwartskunst – *Die Freude an neuen Konstruktionen / The Joy of New Constructions. Marian Bogusz's (post) war utopias* we współpracy z Zachętą Narodową Galerią Sztuki, (29.05.2018 – 31.07.2018),
- Muzeum Sztuki w Łodzi, *Awangarda i państwo*, (01.10.2018 – 22.02.2019),
- Muzeum Narodowe we Wrocławiu, współorganizacja wystawy *Migracje. Sztuka późnogotycka na Śląsku*, (9.10. 2018 – 3.02.2019),
- W 2018 roku w Muzeum Historii Żydów Polskich „Polin” w Warszawie, na głównej wystawie *1000 lat historii Żydów polskich*, nadal prezentowany jest obraz Marka Oberländera, *Napiętnowani* z Działu Sztuki Współczesnej MZL.

2. GROMADZENIE I OPRACOWANIE ZBIORÓW

W 2018 roku zbiory Muzeum Ziemi Lubuskiej powiększyły się o 27 pozycji inwentarzowych. W zdecydowanej większości, bo aż 23 obiekty, były darami. Na koniec roku w księgach inwentarzowych wszystkich merytorycznych działów placówki było łącznie 19 188 muzealiów.

Zabytki Działu Sztuki Współczesnej powiększyły się o 5 obiektów. Cztery prace zakupiono od autorów dzięki dofinansowaniu ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury. Są to prace: Edwarda Dwurnika – *Władysław Gomułka*; obraz Jacka Dłużewskiego – *Lokomotywy*, 2008-2012; cztery akwarele Jana Dobkowskiego z cyklu *Uniwersum* oraz instalacja i przedmioty gotowe Piotra C. Kowalskiego, *Ja i moja pracownia*, 1986. Piąty nabytek to asamblaż Mariusza Mielęckiego *Bez tytułu*, będący darem. W zbiorach Działu Sztuki Współczesnej znajduje się 6515 obiektów.

Do zbiorów Działu Sztuki Dawnej przekazano dar w postaci majolikowej żardinierzy z przełomu XIX i XX wieku. Stan zbiorów to 2536 obiektów.

Dział Historyczny wzbogacił swoje zasoby w 2018 roku o 15 obiektów. Były to muzealia dotyczące osadnictwa w regionie z terenu Gubina, Torzymia i Zielonej Góry. Natomiast do dziejów samej Zielonej Góry odnoszą się: wieszak, fotografia zielonogórskich cyklistów oraz pocztówki dotyczące miasta. Zbiory działu obejmują 8552 pozycje, w tym 3216 obiektów związanych z historią miasta i regionu oraz 5336 obiektów numizmatycznych.

Dział Winiarski – do księgi inwentarzowej wpisano w 2018 roku 6 obiektów. Zbiory działu obejmują 1580 obiektów.

3. PRACE BADAWCZE I NAUKOWE

Zielonogórskie muzeum prowadziło różnorodne prace naukowo-badawcze związane z profilem pracy działów, muzealnymi zbiorami, tematyką organizowanych wystaw oraz różnorodnymi zagadnieniami połączonymi z muzealnictwem i dziedzictwem kulturowym regionu. W 2018 roku do najważniejszych należały: Dział Sztuki Współczesnej

- Przygotowanie ostatecznej koncepcji merytorycznej wystawy stałej pn. *Galeria Złotego Grona. Kolekcja Sztuki Polskiej XX wieku*. Uwzględnia ona podział przestrzeni wystawieniowej II piętra na 9 sekcji tematycznych, zgodnej z narracją historyczną. Opracowanie i napisanie szczegółowego

scenariusza w/w wystawy stałej, wytypowanie 89 dzieł 76 polskich artystów współczesnych, zebranie materiału ilustracyjnego i przygotowanie szczegółowych danych inwentarzowych wszystkich wytypowanych dzieł na nową stałą ekspozycję.

- Rozpoczęcie gromadzenia, skanowania i opracowania dokumentacji fotograficznej, (analiza materiałów archiwalnych) na potrzeby dwóch odrębnych stanowisk multimedialnych.
- Realizacja projektu ministerialnego dotyczącego rozbudowy Regionalnych kolekcji sztuki współczesnej (Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przyznało naszemu Muzeum dotację w wysokości 50 tys. zł na powiększenie i uzupełnienie kolekcji sztuki współczesnej w naszych zbiorach. Całkowity koszt wyniósł 64 tys. zł (kwotę 14 tys. zł zapewniło Województwo Lubuskie).
- Opracowanie merytoryczne katalogu prac Józefa Burlewicza, *Józef Burlewicz. W 80. rocznicę urodzin*, MZL, Zielona Góra 2018.
- Udział w konferencji naukowej: *W pracowni. Hasiór. Brzozowski. Rząsa. W 90. Rocznicę Urodzin Władysława Hasióra* zorganizowanej przez Muzeum Tatrzańskie w Zakopanem. Wygłoszenie referatu pt.: *Żywe drzewa w innej postaci – uwagi na temat warsztatu rzeźbiarskiego Antoniego Rząsy*.
- Kontynuacja prac nad rozprawą doktorską: *Od Kłahrów do Thamów – modele funkcjonowania rodzinnych przedsiębiorstw rzeźbiarskich w Kotlinie Kłodzkiej i na Śląsku w XVIII-XX w.*

Dział Historyczny

- Prace dotyczące odczytania, przetłumaczenia i opracowania rękopisu *Extract protocoll*.
- Praca doktorska nad opracowaniem tematu: *Życie religijne osób przesiedlonych w ramach Akcji „Wisła” na Ziemię Lubuską*.
- Opracowywanie tematów związanych z dziejami miasta i ich publikacja w różnych wydawnictwach regionalnych oraz będących związanych z pracami muzealnymi w „Museionie”.
- Kwerendy w Archiwum Diecezjalnym w Zielonej Górze, Instytucji Pamięci Narodowej w Poznaniu Punkt Zamiejscowy w Zielonej Górze, Archiwum Akt Nowych w Warszawie, Archiwum Państwowym w Zielonej Górze.
- Prace badawcze i zbiórka materiałów do wystawy planowanej na 2019 rok, związanej z działalnością Zastalu.

Dział Winiarski

- Artykuł pt. *Zielonogórskie winobrania w relacjach pracowników Lubuskiej Wytwórni Win*.
- Artykuł pt. *Zielonogórskie muzealnictwo winiarskie w latach 1922-2017*.
- Realizacja projektu naukowego pt. *Lubuska Wytwórnia Win w oczach jej pracowników i mieszkańców Zielonej Góry* w ramach VII edycji Grant Oral History organizowanego przez wrocławską Fundację „Pamięć i Przyszłość”.
- Artykuły do „Museionu”.

Dział Sztuki Dawnej

- Prace badawcze nad procesem rozwoju muzealnictwa na Ziemi Lubuskiej po 1989 roku.
- Prace merytoryczne (wspólnie z działami: Historycznym i Współpracy Naukowej i Zagranicznej) nad koncepcją tworzonej nowej wystawy historycznej. Ekspozycja będzie zlokalizowana na I piętrze nowo powstającego muzeum. Wystawa na blisko 500 metrach kwadratowych pierwszego piętra zaprezentuje zagadnienia dotyczące historii Ziemi

Lubuskiej oraz Zielonej Góry. Prace umożliwiły opracowanie wstępnego scenariusza projektowanej wystawy oraz objęły typowanie obiektów na nową ekspozycję.

– Artykuły do „Museionu”.

Dział Współpracy Naukowej i Zagranicznej

- prace badawcze dotyczące osadnictwa powojennego na Ziemi Lubuskiej, tożsamości lubuskiej, udziału Polaków z Ameryki w odzyskaniu przez Polskę niepodległości, polskiej i niemieckiej emigracji zamorskiej XIX i XX wieku, tematyki polonijnej,
- Pobyt naukowy – stypendium PAVA – kwerenda i badania dot. Czynu zbrojnego Polonii Amerykańskiej, Nowy Jork, 11-31.08.2018; wykład *Wkład Polek z Ameryki w odzyskaniu niepodległości* – 18.08.18, Doylestown – amerykańska Częstochowa (USA),
- Wystąpienia na konferencjach:
 - Białystok – Muzeum Wojska Polskiego, Muzeum Podlaskie, „Pierwsze dni niepodległości”, 14-16 marca 2018, wystąpienie: *Rocznicowa wycieczka Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce do Polski w 1927 roku*,
 - Warszawa – Muzeum Historii Polski, „Polacy w Chicago: doświadczenie imigranta. Integracja, izolacja, asymilacja” 14-15 czerwca 2018, wystąpienie: *Agnieszka Wisła (1887-1980) – organizatorka, działaczka, społeczniczka z Chicago*, Buffalo (USA) – Daemen College, „For Your Freedom and Ours: Polonia and the Struggle for Polish Independence”, 21-22 września 2018, wystąpienie: *Agnes Wisla's and Polish Women's Activity for Polish Volunteers and Veterans in the U.S.A. and in Europe (1917-1939)*,
- Książki – *Agnieszka Wisła* – seria IPN „Bohaterowie Niepodległej”, Warszawa 2018, s. 39,
- Artykuły – *Rocznicowa wycieczka Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce do Polski w 1927 roku*, [w:] *Pierwsze dni niepodległości. Materiały z konferencji naukowej Białystok 14-16 marca 2018*, Białystok 2018, s.135-153; „Kto widział Muskau, ten spojrzął w głąb mojego serca” – *Hermann von Pückler-Muskau (1785-1871) i Park Mużakowski*, „Lubuskie Materiały Konserwatorskie”, T. 15 (2018), s. 9-24; *Organizacja pomocy dla osadników na Ziemi Lubuskiej w pierwszych latach po wojnie – wybrane zadania Państwowego Urzędu Repatriacyjnego, Wydziałów Opieki Społecznej oraz UNRRA*, „Ziemia Lubuska” 2018, t. 4,
- Opracowanie inwentarza zbiorów oryginalnych oraz kopii cyfrowych na potrzeby nowej wystawy stałej dot. osadnictwa.

4. DZIAŁALNOŚĆ WYDAWNICZA

W roku 2018 zielonogórskie Muzeum opublikowało:

Katalogi do wystaw:

- Leszek Kania, Tomasz Gawałkiewicz – *50 lat pracy dziennikarskiej. Lubuskie Lato Filmowe*,
- Alina Polak-Woźniak, Beata Grelewicz, *Archiwum Grünbergensium. Zielonogórskie manuskrypty z lat 1382-1799 ze zbiorów Archiwum Państwowego w Zielonej Górze, Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze oraz kolekcji prywatnych*,
- Leszek Kania, Jacek Gernat, Józef Burlewicz w *80. rocznicę urodzin*.

Informatory i foldery: Arkadiusz Cincio, *Winnice Lubuskie. Bachus nad Odrą. Winnica Kinga w Starej Wsi*; Arkadiusz

Cincio, *Miniaturowe butelki alkoholi polskich ze zbiorów Krzysztofa Badach-Rogowskiego*; Anna Budzałek, *Kobieta w malarstwie polskim XX w.*; Joanna Michalak, *Břetislav Kovařík. Kamyk w bucie; Rozbudowa i modernizacja Muzeum Ziemi Lubuskiej*; „Museion”, Informator Muzeum Ziemi Lubuskiej, nr 41 pod red. Urszuli Rogowskiej.

Roczniki: „Ziemia Lubuska” pod red. A. Maksymowicz, t. 4; „Studia Zielonogórskie” pod red. A. Toczewskiego, t. 23.

Plakaty: do wystaw, imprez, koncertów – 28 tytułów.

5. DZIAŁALNOŚĆ OŚWIATOWO-EDUKACYJNA

W 2018 roku w zielonogórskim Muzeum przeprowadzono 133 lekcje muzealne dla dzieci przedszkolnych oraz uczniów szkół zielonogórskich i innych szkół z terenu województwa lubuskiego. Jest to największa liczba jednostek lekcyjnych zrealizowana w Muzeum od wielu lat. Dla porównania w 2017 roku było tych lekcji 120. W 2018 roku Dział Oświatowy przeprowadził 119 lekcji muzealnych realizowanych w ramach:

- spotkań ze stałej oferty lekcji muzealnych,
- spotkań dla przedszkolaków w ramach Muzealnej Akademii Przedszkolaka,
- spotkań przy realizacji dwóch projektów: *Zielona Góra – miasto różnych kultur – kultura żydowska* oraz *Zielona Góra jakiej nie znacie*,
- spotkań w ramach *Wakacyjnych spotkań ze sztuką i historią*,
- spotkania w ramach projektu *Możesz*.
- warsztaty edukacyjno-plastyczne *Zielona Góra – miasto różnych kultur – kultura żydowska*, organizowane były w okresie ferii zimowych w dniach 14, 15 i 16 lutego oraz 21, 22 i 23 lutego 2018 roku.

Studium Wiedzy o Sztuce i Historii:

- *W kręgu twórców Złotego Grona: „Poeta polskiej prowincji” – o malarstwie Edwarda Dwurnika*,
- *W kręgu twórców Złotego Grona: Malarskie „uniwersum” Jana Dobkowskiego*,
- *W kręgu twórców Biennale Sztuki Nowej: Ja i moja pracownia – o artystycznej „kuchni” Piotra C. Kowalskiego*,
- *W kręgu twórców Biennale Sztuki Nowej: Obraz jako współczesna „ikona” – o malarstwie Jacka Dłużewskiego*,
- *Kobieta w malarstwie polskim XX wieku. Ze zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie*,
- *Wieczór z Herminą, prezentacja dwóch wykładów w związku z ekspozycją portretu cesarzowej Herminy, autorstwa Raffaella Schustera Woldana*,
- *Dla prestiżu i potomnych. Śląskie skrzynki cechowe od XVI do XX wieku*,
- *Łowiectwo w sztuce, wykład i kuratorskie oprowadzanie po wystawie*,
- *Pierwsze lata Niepodległej oczami weteranów Armii Błękitnej z Ameryki*.

Szkolenia dla metodyków, nauczycieli i uczniów:

- *Elementy obronne architektury Zielonej Góry*, (06.06.2018),
- *Garnizon Grünberg 1914-1918*”, (21.03.2018),
- *Nieznana Zielona Góra w fotografii Zbigniewa Rajche*, (03.10.2018),
- *Bojadła – modelowy przykład rezydencji z terenów Środkowego Nadodrza*, (21.11.2018).

Inne działania:

Akcja Dzień Wolnej Sztuki (21.04.2018). W jej ramach w 36 muzeach i galeriach w Polsce odbyła się ósma edycja muzealnej akcji społecznej. Muzeum Ziemi Lubuskiej wzorem lat ubiegłych włączyło się w tę inicjatywę, oferując zwiedzającym szerszą prezentację kilku wybranych dzieł:

1. Waza dekoracyjna, Postchappel z 1900 roku,
2. Rękopis – *Extract protocolli Judicij Grünbergensis ex actis Inquisitionibus et Procesu criminali contra Malefacias de Annie 1663, 1664, 1665* (Wyciąg z protokołów sądu zielonogórskiego z akt procesów przeciw czarownicom z lat 1663, 1664, 1665),
3. Szkło z manufaktur w Urzeczcu i Nalibokach (XVIII-XIX wiek),
4. Assemblage Władysława Hasióra *Opiekun* z 1982 roku.

Wernisaż i warsztaty plastyczne Bohdana Butenki, legendy polskiej ilustracji książkowej. Otwarcie wystawy stało się okazją do spotkania z pracami Mistrza, ale również do pogłębionej z nim rozmowy, którą przygotowała i prowadziła kuratorka wystawy Ewa Gruda, (22, 23.08.2018).

Promocja książek:

- Krzysztof Koziółek, *Wzgórze Piastów*,
- *Lubuski palimpsest. W kręgu historii, kultury i literatury polsko-niemieckiego pogranicza*, pod. red. dr Marty J. Bąkiewicz. (9. 02. 2018).

Z pamiętnika podróżnika

- Marek Maciantowicz – *Dzika Afryka okiem przyrodnika. Od delty Okavango po śniegi Kilimandżaro* (7.02.2018),
- Jerzy Romejko, Marek Szczepański – *Syberia – śladami ześląńców* (20.04.2018),
- Stanisław Leszczyński – *Rowerem przez Amerykę Południową* (5.09.2018),
- Longin Dzieżyc – *Zjednoczone Emiraty Arabskie – między luksusem a nowoczesnością* (28.11.2018).

Koncerty kameralne.

W 2018 roku odbyło się łącznie 37 koncertów. Szczególny charakter miało 11 spotkań przeprowadzonych w ramach *Jazzującego Muzeum*.

Jazzujące Muzeum

Cykl spotkań artystycznych trwający już trzy lata. Koncerty cieszą się dużym zainteresowaniem. Są to wydarzenia związane z recitalami wybitnych polskich zespołów połączone z prezentacją wybranego dzieła z kolekcji Muzeum Ziemi Lubuskiej.

Spotkania zrealizowane w ramach cyklu w 2018 roku:

- Koncert studentów wokalistyki jazzowej *Vocal Jazz Night* z Uniwersytetu Zielonogórskiego, prezentacja obrazu Stefana Słockiego, (1913-1990) *Sonata op. Nr 5*, 1981, (25.01.2018),
- Aga Derlak, prezentacja obrazu Erny Rosenstein (1913-2004) *Początek*, 1970, (15.02.2018),
- Katarzyna Pietrzko, prezentacja obrazu Antoniego Fałata, *Macierzyństwo*, 1975, (22.03.2018),
- Alex Pruzhinin & Robert Chyła, prezentacja obrazu Zofii Artymowskiej, (1923-2000), *Poliformy LXXXXIII – Hommage a New York II*, 1982, (19.04.2018),
- Terne Cave (19.05.2018),
- Jazz u Klema – Paulina Gołębiowska & YES4Jazz (19.06.2018),
- Jazz u Klema – Trelecaster (27.09.2018),

- Zagórski/Kądziała-Collaboration, prezentacja obrazu Hanny Rudzkiej-Cybisowej, *Portret literata Kornela Filipowicza*, 1953 rok,
- Krzysztof Herdzin, prezentacja filmowa *Filmowo-jazzowo* (15.11.2018),
- *W hołdzie wolności. Najpiękniejsze polskie utwory*, Nula Stankiewicz, Andrzej Jagodziński, Janusz Strobel, prezentacja sztandaru polonii zielonogórskiej z roku 1919, (21.11.2018),
- *Eskabej & Tomek Nowak Quartet* prezentacja obrazu Jacka Dłużewskiego, *Mieszkanca małych stworzonek*, 1992 rok.

Czeska Noc w Muzeum – 19.05.2018.

Impreza składająca się z wielu przedsięwzięć trwających od godziny 17.00 do północy. W 2018 roku przybliżyła ona w szerokim zakresie kulturę naszych południowych sąsiadów – Czechów. Na zróżnicowane przedstawienie złożyło się między innymi: widowisko plenerowe *Krecik rozrabiaka* – happening w wykonaniu Teatru Terminus a Quo, warsztaty plastyczne pod kierunkiem Krystyny Betiuk pt. *Wszystkie chętne dzieci, dorosłych panów i panie zapraszamy do Muzeum na RUMCAJSOWANIE, Od Lecha, Czecha, Wandy i Libuszy* – spotkanie z Leszkiem Mazanem, wykład poświęcony bajkom z naszego dzieciństwa. Szczególny wymiar ekspozycyjny miała wystawa *Panie i Panowie trzymajcie kapelusze* – wystawa kapeluszy damskich, męskich cylindrów, meloników oraz innych nakryć głowy z kolekcji Muzeum w Nowym Jicinie oraz wystawa rysunku satyrycznego Břetislava Kovařika – *Kamyk w bucie*. Przeprowadzony został konkurs wiedzy o Czechach, wykład przybliżający postać Alfonsa Muchy – czeskiego poety secesji. Widzowie mogli skosztować także specjalów czeskiej kuchni oraz spróbować i dowiedzieć się więcej o winach naszych sąsiadów. W ostatniej części znalazło się spotkanie z dziennikarzem Piotrem Ufnalem pod tytułem *Czechy nieznanymi sąsiad* oraz koncert zespołu „Terne Cave”.

Europejskie Dni Dziedzictwa – 6.09.2018.

Wojewódzka inauguracja Europejskich Dni Dziedzictwa. W ich ramach ogłoszone zostały referaty: pt. *Zabytki rezydencjalne na polsko-niemieckim pograniczu w aspekcie ich ochrony*, który wygłosiła dr Barbara Bielini-Kopeć (Lubuski Wojewódzki Konserwator Zabytków) oraz dr Thomas Drachenberg (Konserwator Kraju Związkowego Brandenburgia). Z kolei Agnieszka Kochańska przedstawiła opracowanie pt. *Zabezpieczenie ruin pałacu w Zatoniu i rewaloryzacja parku*. Dopełnieniem inauguracji było otwarcie wystawy pt. *Młode spojrzenie na stare – pałace i dwory w Polsce i Niemczech. Uczniowskie fotografie*.

Wykład dr. Włodzimierza Kwaśniewicza pt. *Szabla z polskiej przeszłości*. Spotkanie w ramach 26. edycji Europejskich Dni Dziedzictwa, które w roku 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, obchodzone były pod hasłem „Niepodległa dla wszystkich” (8.09.2018).

Zielonogórskie Zaduszki – 8.11.2018.

Był to już jedenasty wieczór wspomnień poświęcony znanym mieszkańcom Winnego Grodu, którzy odeszli w ubiegłym roku. Spotkanie służyło przybliżeniu sylwetek ludzi współtworzących osiągnięcia naukowe, kulturalne, społeczne i trwale wpisujących się w tożsamość naszego miasta, stając się dla nas źródłem inspiracji i bogatych doznań w bardzo wielu dziedzinach. Na spotkaniu wspominaliśmy: kustosz Zdzisławę Kraśko – wieloletnią

kierowniczkę Działu Winiarskiego MZL; ks. prałata Konrada Herrmanna – proboszcza parafii pod wezwaniem Najświętszego Zbawiciela, Honorowego Obywatela Zielonej Góry; Eckeharda Gärtnera – Honorowego Obywatela Zielonej Góry; dr Barbarę Kołodziejską – dyrektor Muzeum Etnograficznego w Zielonej Górze z/s w Ochli oraz Zdzisława Piotrowskiego – miłośnika miasta, zielonogórskiego Szambelana.

6. ZADANIA INWESTYCYJNE

Od początku 2018 roku w Muzeum Ziemi Lubuskiej wdrożony został pakiet e-usług. Jego uruchomienie umożliwiło ułatwienie dostępu do zasobów instytucji, umożliwiając znacznie szersze upowszechnienie wiedzy o historii, kulturze, tradycjach i zabytkach Ziemi Lubuskiej. Jest to szczególnie ważne w kontekście kształtowania tożsamości regionalnej i tworzenia społeczeństwa obywatelskiego.

Zasadniczej poprawie uległ dostęp do oferty Muzeum. Możliwy stał się zakup biletu oraz wynajęcie sali poprzez internet. Zainteresowani tą drogą mogą także nabywać reprodukcje dzieł sztuki, książki, katalogi, foldery oraz widokówki lub fotografie dostępne w zasobach placówki.

Wykorzystanie nowoczesnych środków technicznych wzbogaciło możliwości prezentacji dorobku placówki i korzystania z jej zasobów przez szerokie grono odbiorców. Poszerzył też kontakt, szczególnie z grupą ludzi młodych, poprzez nowe środki przekazu.

Aplikacja interaktywne Muzeum poprzez technikę beaconsów, kodów QR oraz cztery infokioski umożliwia w atrakcyjny sposób zwiedzanie Muzeum oraz zdobycie dodatkowej wiedzy o zbiorach, wystawach oraz poszczególnych obiektach.

Realizacja projektu modernizacja i rozbudowa Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze. W dniu 29.12.2017 roku dyrektor Muzeum Leszek Kania podpisał z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego umowę o dofinansowaniu, co umożliwiło realizację modernizacji i rozbudowy placówki.

Plany przewidują wykonanie częściowego remontu istniejącego budynku MZL oraz dobudowanie nowego obiektu o powierzchni blisko 2000 m². Okres realizacji projektu jest przewidziany do końca 2019 roku.

Pierwotny harmonogram finansowy:

Całkowita wartość projektu: 18 267 534,70 PLN

Kwota dofinansowania: 12 623 056,08 PLN

Wysokość dofinansowania Województwa Lubuskiego: 5 808 036,00 PLN

W 2018 roku w wyniku szeregu działań i procedur przetargowych zostały wyłonione podmioty zajmujące się obsługą projektu i jego realizacją. Powstały projekty aranżacji wystawy historycznej oraz sztuki współczesnej w Muzeum Ziemi Lubuskiej. W wyniku drugiego przetargu na wykonanie prac związanych z rozbudową i modernizacją Muzeum Ziemi Lubuskiej wyłoniona została zielonogórska firma „Perbud”. Jednak najniższa złożona oferta była większa o blisko 2,5 miliona złotych od kwoty przewidzianej w projekcie. Realizacja inwestycji stała się możliwa dzięki wyasygnowaniu brakującej kwoty przez Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego. Stosowna umowa z wykonawcą została podpisana 21.12.2018 roku.

W akcie podpisania kontraktu uczestniczył między innymi Wicemarszałek Województwa Lubuskiego Łukasz Porycki.

7. POZYSKIWANIE ŚRODKÓW FINANSOWYCH PRZEZ MUZEUM ZIEMI LUBUSKIEJ Z PROGRAMÓW UNII EUROPEJSKIEJ, FUNDACJI, FUNDUSZY, PROGRAMÓW OPERACYJNYCH I INNYCH ŹRÓDEŁ POZABUDŻETOWYCH

Lp.	Nazwa zadania	Źródło finansowania	Całkowity koszt projektu w zł	Kwota dofinansowania w zł
1.	Wydanie katalogu prac J. Burlewicza na 80 urodziny	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	8566	8000
2.	Wydanie publikacji „Studia Zielonogórskie”, t. 23, pod red. A. Toczewskiego	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	3330	3000
3.	Czeska Noc w Muzeum	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	13 277	10 000
4.	Wydanie publikacji „Ziemia Lubuska”, t. 3 pod red. A. Maksymowicz	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	4500	4000
5.	<i>Jazzujące Muzeum</i>	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	18 222	18 000
6.	<i>Zielonogórskie Zaduszki</i>	Miasto Zielona Góra Towarzystwo Przyjaciół MZL	4110	4000
7.	Organizacja wystawy z cyklu <i>Winnice lubuskie wczoraj i dziś</i>	Zarząd Województwa Lubuskiego Towarzystwo Przyjaciół MZL	2250	2000
8.	Koncert <i>W hołdzie Wolności</i>	Miasto Zielona Góra	10 000	10 000
9.	Wykonanie płyty pamiątkowej W. Nowickiego	Miasto Zielona Góra	6100	5500
10.	Wydanie katalogu T. Gawalkiewicza <i>Lubuskie Lato</i>	Miasto Zielona Góra	2650	2500
11.	Rozbudowa kolekcji polskiej sztuki	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Zarząd Województwa Lubuskiego	59 000	59 000
12.	Ferie w Muzeum	Miasto Zielona Góra	1096	1000
13.	<i>Zielona Góra jakiej nie znacie – warsztaty</i>	Miasto Zielona Góra	2084	2000
14.	Organizacja wystawy <i>Zielonogórskie Manuskrypty</i>	Zielonogórski Ośrodek Kultury	10 500	10 000
15.	Organizacja wystaw: <i>Droga do Niepodległej, Kobieta w malarstwie</i>	Zarząd Województwa Lubuskiego	21 800	19 800
16.	Dotacja podmiotowa na działalność bieżącą	Zarząd Województwa Lubuskiego	2 107 863	2 107 863
17.	Dotacja celowa projekt E-Uslugi	Budżet środków Europejskich	589 072	122 570
18.	Dotacja celowa wkład własny do projektu Rozbudowa MZL	Zarząd Województwa Lubuskiego	92 761	92 761
19.	Dotacja celowa wydatki kwalifikowane do projektu Rozbudowa MZL	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	20 461 769	207 492
RAZEM			23 418 950	2 689 486

8. INNE INFORMACJE

STAN ZBIORÓW MUZEALNYCH Z UWZGLĘDNIENIEM POSZCZEGÓLNYCH DZIAŁÓW na 31 XII 2018

Lp.	Dział	Muzealia w sztukach
1.	Sztuki Współczesnej	6515
2.	Sztuki Dawnej	2536
3.	Winiarski	1585
4.	Historyczny	8552
razem		19 188

REALIZACJA WYBRANYCH ZADAŃ

Lp.	Nazwa zadania	Ilość
1.	Wystawy w siedzibie	31
2.	Wystawy poza siedzibą	5
3.	Imprezy plenerowe i festyny	3
4.	Lekcje i pokazy muzealne	133
5.	Pozyskane eksponaty	27
6.	Frekwencja – ogółem zwiedzający	24 257

Z życia Muzeum – ważniejsze wydarzenia październik 2018 – sierpień 2019

PAŹDZIERNIK 2018

- 1 X-31 X** – Warsztaty edukacyjno-plastyczne realizowane w ramach projektu pt. *Zielona Góra jakiej nie znacie* dla uczniów szkół podstawowych. W ramach całego projektu w warsztatach odbywających się we wrześniu i październiku wzięło udział ponad 500 uczniów.
- 3 X** – Otwarcie wystawy pt. *Utracone w tłumaczeniu. Zapomniane miejsca Ziemi Lubuskiej w fotografii Adama Sowy* w Galerii Twórców Galera.
- 3 X** – W ramach szkolenia dla metodyków, nauczycieli i uczniów wykład dr Izabeli Korniluk pt. *Nieznana Zielona Góra w fotografii Zbigniewa Rajche*.
- 4 X** – W ramach 6. Warszawskiego Festiwalu Kultury Bez Barier warsztaty edukacyjno-plastyczne pt. *Zielona Góra jakiej nie znacie* dla uczniów Zespołu Szkół Specjalnych w Zielonej Górze.
- 10 X** – W ramach VI Międzynarodowego Festiwalu *Muzyka i wino* koncert pt. *Muzyka i wino śródziemnomorskie*.
- 11 X** – Wykład Jacka Gernata na temat twórczości Adama W. Bagińskiego na wernisażu wystawy artysty w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej w Zielonej Górze.
- 14 X** – W ramach VI Międzynarodowego Festiwalu *Muzyka i wino* koncert pt. *4xB. Bach, Beethoven, Brahms, Bordeaux*.
- 17 X** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład Beaty Grelewicz i dr Aliny Polak-Woźniak pt. *Archivum Grünbergensium – dawne zielonogórskie manuskrypty*.
- 18 X** – W ramach cyklu *Jazzujące Muzeum* koncert *Zagórski/Kądziała Collaboration* oraz prezentacja obrazu Hanny Rudzkiej-Cybisowej (1897-1988) *Portret literata Kornela Filipowicza, 1952 z kolekcji MZL*.
- 18 X** – W ramach VI Międzynarodowego Festiwalu *Muzyka i wino* koncert pt. *Muzyka i wino. Na bursztynowym szlaku*.
- 19 X** – Finisaż wystawy pt. *Część wspólna. Malarstwo Stanisława R. Kortyki i Jarka Jeschke* w Galerii Nowy Wiek.
- 24 X** – Otwarcie wystawy pt. *Józef Burlewicz – w 80. rocznicę urodzin*. Podczas wernisażu i spotkania z artystą Leszek Kania i Jacek Gernat przedstawili sylwetkę oraz twórczość J. Burlewicza.
- 25 X** – Koncert uczniów Państwowej Szkoły Muzycznej w Zielonej Górze.
- 25-28 X** – Udział Jacka Gernata w konferencji pt. „W pracowni. Hasior. Brzozowski. Rząsa. W 90. rocznicę urodzin Władysława Hasiora” w Muzeum Tatrzańskim w Zakopanem oraz wygłoszenie referatu pt. *Żywe drzewa w innej postaci – uwagi na temat warsztatu rzeźbiarskiego Antoniego Rząsy*.
- 31 X** – Udostępnienie wystawy pt. *Nowe nabytki Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze*, których zakup zrealizowano w ramach zadania pn. *Rozbudowa i uzupełnienie regionalnej kolekcji polskiej sztuki współczesnej w Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze*.

LISTOPAD 2018

- 8 XI** – *Zielonogórskie Zaduszki*. Podczas wieczoru wspominano dr Barbarę Kołodziejską, Zdzisławę Kraško, ks. prałata

Konrada Herrmanna, Ekehardta Gärtnera oraz Zdzisława Piotrowskiego. Uroczystość uświetnił występ Lubuskiego Kwartetu Filharmonii Zielonogórskiej.

9 XI – Otwarcie wystaw:

– *Szable i pałasze żołnierza polskiego 1794-1918 ze zbiorów Pawła Komorowskiego*,

– *Józef Piłsudski w ikonografii* – ze zbiorów Muzeum Okręgowego w Toruniu.

13 XI – Wykład Marty Gawędy-Szymaniak pt. *W kręgu twórców Złotego Grona. „Poeta polskiej prowincji” – o malarstwie Edwarda Dwurnika* dla uczniów Liceum Plastycznego w Zielonej Górze.

13 XI – Wykład Jacka Gernata pt. *W kręgu twórców Biennale Sztuki Nowej. Obraz jako współczesna „ikona” – o malarstwie Jacka Dłużewskiego* dla uczniów Liceum Plastycznego w Zielonej Górze.

14 XI – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład Marty Gawędy-Szymaniak pt. *W kręgu twórców Złotego Grona. Malarskie „uniwersum” Jana Dobkowskiego* dla słuchaczy UTW.

14 XI – Wykład dr. Włodzimierza Kwaśniewicza o szabli polskiej dla słuchaczy UTW.

15 XI – W ramach cyklu *Jazzujące Muzeum* koncert Krzysztofa Herdzina. Przed koncertem prezentacja miniatury filmowej „Opus jazz” – Janusza Majewskiego.

16 XI – Obchody 80. Rocznicy Nocy Kryształowej (wykłady, koncerty, warsztaty).

16 XI – Wykład Jacka Gernata pt. *W kręgu twórców Biennale Sztuki Nowej. Ja i moja pracownia – o artystycznej „kuchni” Piotra C. Kowalskiego* dla studentów UZ.

21 XI – Otwarcie wystawy pt. *Izabela Rudzka – Przestrzeń i czas w malarskim przekazie historii*.

21 XI – Udostępnienie wystawy pt. *Teka ukraińska Leona Wyczołkowskiego*.

21 XI – W ramach cyklu *Jazzujące Muzeum* koncert pt. *W hołdzie wolności. Najpiękniejsze polskie utwory*. Podczas koncertu prezentacja sztandaru polonii zielonogórskiej z roku 1919 ze zbiorów MZL.

21 XI – Wykład Jacka Gernata w ramach szkolenia dla metodyków, nauczycieli i uczniów pt. *Bojadła – modelowy przykład rezydencji z terenów Środkowego Nadodrza*.

28 XI – W ramach cyklu *Z pamiętnika podróżnika* spotkanie z dr. Longinem Dzieżycem pt. *Zjednoczone Emiraty Arabskie – między luksusem a nowoczesnością*.

28 XI – Wykład dr. Longina Dzieżycza pt. *Wstęp do muzealnictwa* dla studentów I roku historii UZ.

28 XI – Otwarcie wystawy pt. *Obcy w swoim domu. O wykorzezeniu i utracie ojczyzny na przykładzie Śląska*.

Otwarcie wystawy towarzyszył koncert chóru Niemieckiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Wałbrzychu „Freundschaft” pod dyrekcją Marii Zuchantke.

GRUDZIEŃ 2018

- 5 XII** – Promocja książki Igora Myszkiewicza pt. *Galeria Twórców Galera. XX lat rejsu* oraz otwarcie wystawy grafik w Galerii Twórców Galera.
- 6 XII** – Koncert *Eskaubei & Tomek Nowak Quartet* z cyklu *Jazzujące Muzeum* oraz prezentacja obrazu Jacka Dłużewskiego pt. *Mieszkanka małych stworzonek*, 1992 z kolekcji MZL.
- 12 XII** – Wieczór z balladą podwórkową pt. *Utracone profesje* połączony z promocją książki Haliny Bohuty-Stapel pt. *Szacun, panie Jurandot*.
- 15 XII** – Koncert kameralny z cyklu III Zielonogórskich Koncertów Wokalnych.
- 17 XII** – Wręczenie Alicji Błażyńskiej – rzeczniczki prasowej MZL – Odznaki Honorowej „Zasłużony dla Województwa Lubuskiego”.
- 19 XII** – Spotkanie świąteczne pracowników MZL oraz pożegnanie odchodzących na emeryturę pracowników MZL: Zofii Zalewskiej i Józefa Dudka.
- 21 XII** – Podpisanie z firmą Perbud umowy na rozbudowę i modernizację Muzeum Ziemi Lubuskiej.

STYCZEŃ 2019

- 9 I** – Otwarcie wystawy pt. *Od 100 lat wszędzie dla wszystkich. 100 lat PCK*.
- 10 I** – Koncert kolęd w wykonaniu uczniów Państwowej Szkoły Muzycznej w Zielonej Górze.
- 12 I** – *Milonga karnawałowe* zorganizowane przez Studio Dance Club.
- 16 I** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład Jacka Gernata pt. *Józefa Burlawicza rzeczywistość zdegradowana*.
- 16-18 I** oraz **23-25 I** – Ferie w Muzeum. Warsztaty edukacyjno-plastyczne pt. *Kolorowe ferie w muzeum. Spotkanie z malarstwem* zorganizowane dla uczniów szkół podstawowych.
- 25 I** – Muzeum zostało uhonorowane tytułem „Diament Lubuskiej Turystyki”. Przekazania dyplomu na ręce dyrektora Muzeum Leszka Kani dokonali Ireneusz Gorzelanny oraz Jarosław Wnorowski z Lubuskiego Stowarzyszenia Przewodników Turystycznych.
- 31 I** – Pożegnanie Rafała Troszczyńskiego – informatyka Muzeum – kończącego pracę w naszej instytucji.

LUTY 2019

- 1 II** – *Hommage dla Witolda Lutosławskiego. W 25. rocznicę śmierci*. Podczas imprezy odbył się wykład dr. Mariusza Monczaka pt. *Lutosławski i Platon – w poszukiwaniu piękna* oraz koncert pt. *Inspiracje*.
- 1 II** – Wizyta w Muzeum Don Alvaro Enrique de Villamor y Soraluze – potomka rodziny Talleyrand. Celem wizyty, w której uczestniczył Jarosław Skorulski z Urzędu Miasta Zielona Góra i jednocześnie prezes Stowarzyszenia *Nasze Zatonie*, były rozmowy o planowanej w przyszłym roku wystawie prezentującej francuskie i polskie dziedzictwo Talleyrandów.
- 6 II** – Otwarcie wystawy pt. *Hegemonia Zastalu w Zielonej Górze. Dzieje Zaodrzańskich Zakładów Przemysłu Metalowego Zastal 1945-1991*.
- 8 II** – Premiera książki Zofii Mąkosy pt. *Winne miasto* z cyklu *Wendyjska Winnica* oraz spotkanie z autorką.
- 10 II** – *Milonga dla zakochanych w tangu* zorganizowane przez Studio Dance Club.

- 11 II** – Eliminacje okręgowe 43. Olimpiady Artystycznej – sekcja historii sztuki.
- 13 II** – Wizyta przedstawicieli Ambasady Węgier w Polsce oraz Węgierskiego Instytutu Kultury im. Balassiego w Warszawie w osobach: Ákos Engelmayer, dr János Tischler oraz Gáspár Keresztes.
- 13 II** – Otwarcie wystawy akwarel Agnieszki Kujawy-Bartosik pt. *Zielonogórskie podwórka*.
- 15 II** – Sympozjum naukowe pt. *Powstaniec – czyli kto? Wokół dziejów Powstańców Wielkopolskich w setną rocznicę podpisania rozejmu w Trewirze*. Podczas sympozjum prezentacja wystawy pt. *Potrafiemy zwyciężyć* przygotowanej przez członków Oddziału Lubuskiego Towarzystwa Pamięci Powstania Wielkopolskiego 1918-1919.
- 17 II** – W ramach X Festiwalu *Karnawał w zieleni* koncert pt. *Karnawał z Wenecji i z Wiednia*.
- 20 II** – Koncert uczniów Państwowej Szkoły Muzycznej w Zielonej Górze.
- 21 II** – W ramach X Festiwalu *Karnawał w zieleni* koncert pt. *Góralski karnawał*.
- 22 II** – Otwarcie wystawy pt. *Kajetan Sosnowski (1913-1987)* w Galerii Nowy Wiek.
- 27 II** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład dr Izabeli Korniluk pt. *Hegemonia ZASTALU w Zielonej Górze. Dzieje Zaodrzańskich Zakładów Przemysłu Metalowego ZASTAL 1945-1991*.
- 28 II** – Odświeżenie tablicy poświęconej artyście malarzowi Witoldowi Nowickiemu przed gmachem MZL.
- 28 II** – Koncert Kwintetu HOTS w ramach cyklu *Jazzujące Muzeum* oraz prezentacja obrazu Witolda Nowickiego (1924-2008), BOSTAN II, 1970 z kolekcji MZL.

MARZEC 2019

- 1 III** – *Milonga – Festiwalowe wspomnienia* – projekcja zdjęć i filmów z poprzednich festiwali.
- 7 III** – Wykład dr Anitty Maksymowicz pt. *Obóz Kościuszko w Niagara-on-the-Lake*, w Łodzi – Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego.
- 9 III** – W ramach X Festiwalu *Karnawał w zieleni* koncert pt. *Ma vie en Rose* dedykowany kobietom z okazji ich święta.
- 20 III** – Otwarcie wystawy plenerowej przed gmachem MZL pt. *Wielkopoleanie ku Niepodległej. W stulecie zwycięskiego powstania 1918-1919 roku*. Po wernisażu: panel naukowy, podczas którego referaty wygłosili: prof. Tomasz Nodzyński, dr Włodzimierz Kwaśniewicz, Jerzy Przybecki, dr hab. Olaf Bergmann, Katarzyna Zielińska oraz koncert pieśni patriotycznych pt. *Kartka z powstania* w wykonaniu Jasminy Pałowskiej.
- 27 III** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład Leszka Kani na temat twórczości Kajetana Sosnowskiego (1913-1987).

KWIECIEŃ 2019

- 3 IV** – Otwarcie wystawy pt. *W blasku secesyjnego szkła* – ze zbiorów Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze.
- 4 IV** – Spotkanie z okazji 1. rocznicy śmierci Ekehardta Gärtnera zorganizowane przez Centrum Kultury i Języka Niemieckiego UZ.

- 10 IV** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład dr. Longina Dzieżyca pt. *W blasku secesyjnego szkła*.
- 17 IV** – Otwarcie wystawy fotografii Władysława Czulaka pt. *Nieznane twarze Zielonej Góry* w Galerii Twórców Galera oraz premiera książki Grzegorza Biszczyńskiego.
- 24 IV** – Otwarcie wystawy pt. *Podziemne miasto. Piwnice winiarskie Zielonej Góry*.
- 24 IV** – W ramach cyklu *Z pamiętnika podróżnika* spotkanie z Wiesławem Hładkiewiczem pt. *Wrażenia z podróży: Senegal, Gambia i Gwinea-Bissau*.
- 25 IV** – Koncert YAROSH ORGAN TRIO w ramach cyklu *Jazzujące Muzeum* oraz prezentacja obrazu Jana Szancenbacha (1928-1998) pt. *Morskie Oko, 1970* z kolekcji MZL.

MAJ 2019

- 9 V** – Wykład dr Anitty Maksymowicz pt. *Obóz Kościuszkowski w Niagara-on-the-Lake*, w Piotrkowie Trybunalskim – Filia Uniwersytetu im. J. Kochanowskiego w Kielcach.
- 11 V** – Wykład dr Anitty Maksymowicz pt. *Emigracja ze Środkowego Nadodrza w XIX wieku do Australii* w Muzeum im. Alfa Kowalskiego w Międzyzrzeczu w ramach *Australijskiej Nocy w Muzeum*.
- 18 V** – Węgierska Noc w Muzeum. W programie: występ Kapeli Szabolcsa Szilágyiego z parą tancerzy; ilustrowany wykład Ambasadora Akosa Engelmayera i Jánosa Tischlera połączony z prezentacją gry historycznej *Znajdź Znak – Felismered?*; warsztaty plastyczne pod kierunkiem Krystyny Betiuk pt. *Kąkole, bławatki i maki od niepamiętnych czasów zdołały ludowe wianki, pasy i serdaki; Kociołkowanie* – Ewa Hangel – gotowanie i prowadzenie warsztatów gotowania w kociołku; *Nie tylko Omega – rockowe skarby Węgier* – wykład Roberta Dłucika o klasykach i nieznanych mistrzach węgierskiej muzyki rockowej od lat 60. XX w. do dziś; *Mistrzowie bez tytułu* – rozmowa o węgierskiej piłce nożnej z autorami książki – Norbertem Tkaczem i Danielem Karasiem; otwarcie wystaw: *Hungarikum. Sztuka ludu Matyó oraz W jak Węgry. W jak wino*; konkurs wiedzy o Węgrzech pt. *Polak, Węgier, dwa bratanki...*; wykład Tomasza Pastyrzyka o fotografii węgierskiej i twórczości László Moholy-Nagya; *Hungary Bistro!* prezentacja węgierskiej kuchni, kultury i wina przez Annę Butrym i Łukasza Ostrowskiego; pokaz krótkometrażowych i animowanych filmów wybitnych reżyserów węgierskich pt. *Hungarian shorts*. Ponadto: *Buty Stalina. Instalacja historyczna*; prezentacja obrazów Tiháméra Gyarmathyego ze zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej oraz pokaz filmu z cyklu *Muzeum utracone*.
- 22 V** – W ramach Studium Wiedzy o Sztuce i Historii wykład dr. Arkadiusza Cincio pt. *Podziemne miasto. Piwnice winiarskie Zielonej Góry*.
- 23 V** – Referat Grzegorza Wanatko pt. *Mniejszości narodowe i etniczne w sferze medialnej Ziemi Zachodnich i Północnych*

w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wielkopolskim.

- 24 V** – Otwarcie wystawy w Nowym Zamku w Parku Mużakowskim w Bad Muskau pt. *Rekwizytorium* z pracami Aleksandry Mańczak.
- 29 V** – Udostępnienie pokonkursowej wystawy dziecięcych prac plastycznych pt. *Dbam o piękno mego domu Ziemi*.
- 30 V** – Koncert pt. *Śpiewnik domowy – pieśni dla każdego* w ramach Festiwalu Moniuszkowskiego zorganizowanego w 200. rocznicę urodzin kompozytora.
- 31 V** – Impreza z okazji Dnia Dziecka zorganizowana przez Zarząd Regionu Lubuskiego TPD w Zielonej Górze, podczas której wręczono nagrody laureatom konkursu plastycznego *Dbam o piękno mego domu Ziemi* oraz konkursu poetyckiego pt. *Podróż do gwiazd*. Podczas imprezy odbył się koncert uczniów Szkoły Specjalnej w Zielonej Górze.

CZERWIEC 2019

- 4 VI** – Wykład dr Anitty Maksymowicz pt. *Obóz Kościuszkowski w Niagara-on-the-Lake*, w Kielcach – Uniwersytet Jana Kochanowskiego.
- 12 VI** – Wernisaż wystawy pt. *100-lecie Towarzystwa Przyjaciół Dzieci* z okazji jubileuszu.
- 13 VI** – Koncert Misi Furtak z cyklu *Jazzujące Muzeum* oraz prezentacja obrazu Natalii Lach-Lachowicz (Natalii LL), *Głowa paniczna V*, 1988 z kolekcji MZL.
- 16 VI** – Wernisaż wystawy pt. *100-lecie powołania Polskiej Policji* z okazji jubileuszu.
- 25 VI** – Koncert kompozycji Wiolety Olszewskiej i Jakuba Zielonki pt. *Uzewnętrznienia*.
- 26 VI** – Spotkanie z Markiem Wasielem pt. *Bornholm i Christiansø – wyspy środkowego Bałtyku* z cyklu *Z pamiętnika podróżnika*.

LIPIEC 2019

- 9 VII** – *Wierni* – projekt fotograficzny Jakuba Oberka.
- 10 VII** – Warsztaty edukacyjno-plastyczne pt. *Zabawa z kolorami. Spotkanie z malarstwem* dla uczestników półkolonii z Fundacji *Zielony Dom*.

SIERPIEŃ 2019

- 22 VIII** – Koncert plenerowy Jazz u Klema – Yes4Jazz pt. *Piosenki o miłości i wolności* ramach cyklu *Jazzujące Muzeum*.
- 26 VIII** – W ramach CORNO – Brass Music Festival – wykłady: Magdaleny Kędzior i Natalii Domańskiej.
- 27 VIII** – W ramach CORNO – Brass Music Festival koncert rozrywkowy.
- 28 VIII** – W ramach CORNO – Brass Music Festival koncert kameralny artystów festiwalu.

Opracowała: Urszula Rogowska

Wydawca: Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Redaguje zespół: Emilia Ćwilińska, Anitta Maksymowicz, Alina Polak-Woźniak
Zdjęcia: Alicja Błażyńska, Mariusz Kowalski; skanowanie, zdjęcia: Igor Myszkiewicz

Redaktor naczelna: Urszula Rogowska

Wybrane wydarzenia roku 2019
w Muzeum Ziemi Lubuskiej

Od 100 lat wszędzie dla wszystkich. 100 lat Polskiego Czerwonego Krzyża

Kajetan Sosnowski (1913-1987)

Nieznane twarze Zielonej Góry – fotografie Władysława Czulaka

*Hegemonia ZASTALU w Zielonej Górze.
Dzieje Zaodrzańskich Zakładów Przemysłu Metalowego ZASTAL 1945-1991*

Zielonogórskie podwórka – akwarele Agnieszki Kujawy-Bartosik

W blasku secesyjnego szkła

*Odstąpienie płyty pamiątkowej
poświęconej pamięci
Witolda Nowickiego*

100-lecie powołania Polskiej Policji

Mecenas i Węgierskiej Nocy w Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

Patronat Honorowy:

Elżbieta Polak
Marszałek
Województwa Lubuskiego

Orsolya Zsuzsanna Kovács
Ambasador Węgier w Polsce

Janusz Kubicki
Prezydent
Miasta Zielona Góra

Współorganizatorzy:

Instytut im. Balassiego
Węgierski Instytut Kultury
w Warszawie

Towarzystwo
Przyjaciół
Muzeum
Ziemi Lubuskiej

Partnerzy:

Mecenas i wydarzenia:

URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

URZĄD MIASTA
ZIELONA GÓRA

Współpraca:

Współpraca medialna:

Muzeum Ziemi Lubuskiej, al. Niepodległości 15, 65-048 Zielona Góra, tel. 68-327-23-45, www.mzl.zgora.pl, e-mail: muzeum@mzl.zgora.pl